לקוטי אמרים
— תניא —

פרק נ

בפרקים הקודמים (פמ״ג ואילך) נתבארו בחינות ואופנים שונים באהבת ה׳, שכולם מחייבים ומביאים לידי לימוד התורה וקיום המצוות, ומכניסים חיות בתורה ובמצוות שהאדם לומד ומקיים מתוך האהבה. אולם ישנו צד השוה בכל בחינות ואופני האהבה המבוארים לעיל: בכולם ענינה של האהבה הוא כוסף ותשוקה להתדבק בהשי״ת, או שהאלקות תתגלה בנפש האדם; וממילא מחייבת ופועלת אהבה זו באופן ישיר את ענין לימוד התורה וקיום המצוות, כי על־ידי לימוד התורה וקיום המצוות מתדבק האדם בהשי״ת, והאלקות מתגלית בנפשו.

ובפרק זה יבאר אדה״ז סוג אחר של אהבה, שבו האהבה אינה מתבטאת **בכוסף ותשוקה** לאלקות, אלא בצמאון וגעגועים לאלקות עד ״כלות הנפש״, שהנפש חפצה באלקות עד כדי כליון ואיבוד מציאותה. והמבוקש באהבה זו הוא שהנפש תסתלק מהגוף, ומהענינים הקושרים את הנפש אל הגוף, ותכלה ב״כלות הנפש״.

אהבה מסוג זה אינה יכולה לחייב ולפעול את קיום התורה והמצוות באופן ישיר, שהרי לימוד התורה וקיום המצוות פירושם שהנשמה **מלובשת בגוף** ולומדת תורה ומקיימת מצוות, ואילו באהבה זו המבוקש הוא להיפך — כליון והסתלקות מהגוף. ומכל־מקום, הרי תכליתה של כל אהבה היא **העבודה** הנמשכת מאהבה זו; אלא שאופן עבודת קיום התורה והמצוות הנמשך מצד אהבה זו נובע מתנועה **הפכית** המתעוררת בנפש בשעה שהיא בוערת בלהט האהבה: בשעה זו, כשהאדם עומד בתנועה של ״רצוא״, ריצה וכליון — מתעוררת בו ההרגשה שאין זו הכוונה העליונה, אלא הכוונה העליונה היא להיפך — שהנשמה תהי׳ מלובשת בגוף ותמשיך אלקות למטה, בעולם הזה; ומצד הרגשה זו הרי הוא מתבטל, ומתעוררת בו תנועה של ״שוב״, שיבה וחזרה, כלומר שתחת היותו בתנועה של ״רצוא״ ו״כלות הנפש״, עומד הוא עתה בתנועה הפכית — תנועה של ״שוב״, שיבה וחזרה להיות מלובש בגוף, לחיות בחיי הגוף, ולקיים תורה ומצוות כדי להשלים את הכוונה העליונה.

אופני האהבה שנתבארו עד עתה מכונים ״בחינת כסף״, מלשון כוסף ותשוקה. ״כסף״ הוא בחינת חסד, שהיא צד הימין, ״חסד דרועא ימינא״; ועל־פי הכלל בתורת הקבלה שעשר הספירות מסודרות בשלשה קווים: קו הימין (הכולל את הספירות חכמה, חסד ונצח) הוא קו החסד, קו השמאל (הכולל את הספירות בינה, גבורה והוד) הוא קו הגבורה, ונוסף לזה ישנו הקו האמצעי — נמצא שספירת החסד היא ענף של ספירת החכמה, שבה מתחיל קו הימין, ואילו ספירת הגבורה היא ענף של ספירת הבינה, שבה מתחיל קו השמאל. ולפי זה נמצא, שכל בחינות האהבה שנתבארו לעיל הן בחינת חסד ו״כסף״, והן ענפי החכמה; ואילו האהבה המבוארת בפרק זה, שהיא בחינת ״כלות הנפש״, הנמשכת מבחינת הגבורה שבנפש — היא בחינת ״זהב״ וגבורה, והיא ענף הבינה.

◆◇ פרק נ והנה כל בחי' ומדרגות אהבה הנ"ל הן מסטרא דימינא ובחי' כהן איש חסד ונק' כסף הקדשים מלשון נכסוף נכספת לבית אביך. אך יש עוד בחי' אהבה העולה על כולנה כמעלת הזהב על הכסף והיא אהבה כרשפי אש מבחי'

[ע, ב]

והנה, כל בחינות ומדרגות אהבה הנ"ל הן מסטרא דימינא — מצד ימין, **ובחינת כהן** הנקרא **איש חסד** — עבודת הכהן היא באופן ובבחינה של חסד, **ונקראות** מדרגות אהבה אלו **כסף הקדשים, מלשון נכסוף נכספת לבית אביך** — „נכספת" הוא לשון תשוקה, וכן ענין כל בחינות ואופני האהבה שנתבארו לעיל הוא כוסף ותשוקה, הרצון להתדבק באלקות; ו„לבית אביך" רומז לבחינת חכמה, שהיא בחינת „קדש" (דהיינו בחינת „קדשים" הנ"ל), הנקראת „אבא", כנ"ל שאהבות אלו הן ענפי החכמה, ומביאות באופן ישיר לידי קיום התורה ומצוות, הנמשכות מהחכמה.

אך יש עוד בחינת אהבה, העולה על כולנה — על כל בחינות האהבה הנ"ל, היינו שהיא למעלה מהן באיכות ואופן האהבה, **כמעלת הזהב על הכסף. והיא אהבה כרשפי אש** — אהבה בוערת כאש, משא"כ באהבות הנ"ל, שהן בעיקר „אהבה כמים", כי ענינן הוא שהנפש נמשכת אחרי האלקות, אשר משיכה זו נמשלת למים, כלשון הפיוט „זכור אב נמשך אחריך כמים"; ושורש אהבה זו הוא **מבחינת גבורות עליונות דבינה עילאה**

פרק נ: **לכללות הפרק — ראה בהנסמן לעיל רפמ"ג. וש"נ.** בחי' ומדרגות אהבה הנ"ל: **פמ"ג ואילך.** אהבה .. מסטרא דימינא: **תקו"ז בהקדמה (ה, א). ת"ל (עג, ב).** כהן איש חסד: **זח"א (השמטות) רנו, ב. רנח, ב.** כסף הקדשים: **מלכים־ב יב, ה.** נכסוף נכספת לבית אביך: **ויצא לא, ל.** העולה על כולנה: **ע"ד לשון הכתוב — משלי לא, כט.** כמעלת הזהב על הכסף: **ראה גם לעיל ספמ"ד. לקו"ת במדבר ו, א[1]. שה"ש יג, א[2].**

1) ושם: „והוא כענין כמעלת הזהב על הכסף המבואר בתניא פרק חמשים". 2) ושם: „בבחי' ומעלת הזהב על הכסף שהוא בבחי' רשפי אש .. ועמ"ש מענין האהבה שבהתלהטות שהיא בחינת כמעלת הזהב .. ובס' של בינונים פ"נ".

○ **א. פרק נ: בגימטריא מ"י, ולכן נתבאר בפרק זה ענין הגבורות דבינה עילאה, שהיא בחי' מ"י[1].**

(מוהרלו"צ אבי כ"ק אדמו"ר[2])

ב. כל בחי' ומדרגות אהבה הנ"ל הן מסטרא דימינא ובחי' כהן איש חסד .. אך יש עוד בחי' אהבה העולה על כולנה כמעלת הזהב על הכסף והיא אהבה כרשפי אש מבחי' גבורות עליונות דבינה עילאה .. ע"י התבוננות בגדולת א"ס ב"ה .. מכאן יצא שורש הלוים .. ועבודת הלוים היתה להרים קול רינה .. בבחי' רצוא ושוב כו': ביאור ענין ב' מיני אהבה אלו:

האהבה שמסטרא דחסד — היא ע"ד דוגמא בבני אדם שאוהבין זה לזה, שבאהבת האחד לחברו ימשוך את לבב חברו אליו, כי „כמים הפנים גו"[3]. והמשכה זו שנמשך לב חברו אליו ע"י אהבתו אליו נקראת אהבה הנמשכת כמים, כי היא כמו מים שיורדים ונמשכים מגבוה לנמוך[4].

ועד"ז הי' עבודת הכהנים באהבתם[5], שעי"ז שנתעוררו באתערותא דלתתא באהבה ודבקות להיות נמשך לבם אחריו כמים מלמטה למעלה, עי"ז דוקא עוררו למעלה להמשיך מ"ד כיוצא בו („כמים הפנים גו"), המשכת אור אהבה וחסד מלמעלה למטה[6], כי „רוח אייתי רוח ואמשיך רוח"[7], וכדכתיב[8] „אם ישים אליו לבו רוחו ונשמתו אליו יאסוף", וכמ"ש[9] „אהבת עולם אהבתיך על כן משכתיך חסד" (וכידוע[10] עד"ז בפי' „ואהבת את ה' אלקיך"[11]).

וזוהי בחי' האהבה שנמשלה לכסף ולמים, כי נדמה שהיא בקרירות ונחת, כמו שהמים קרים ונמשכים והולכים בקרירות ונחת.

משא"כ מדריגת האהבה של הלויים היא מבחי' הגבורות דאצילות, והיא ב„רשפי אש שלהבת י־ה"[12], דהיינו בהתלהבות מלמטה למעלה כשלהבת העולה, בבחי' רצוא והסתלקות (כענין „כלה שארי ולבבי גו"[13]). והיא להיפך ממש מאהבת הכהנים, כמו שהאש היפך המים, שהאש עולה והמים יורדים.

1) זח"ב קיז, א. פרדס שער כג (שער ערכי הכינויים) פי"ג. ע"ח שער הכללים פ"ד. ועוד. 2) לקוטי לוי"צ אגרות־קודש ע' רנג. 3) משלי כז, יט. וראה בארוכה לעיל פמ"ו ואילך. 4) ראה תענית ז, א. לעיל פ"ד. 5) כמבואר בזהר בכ"מ (ראה זהר ח"א ק, א. ח"ב נז, א. ח"ג לט, א. פח, ב. קעז, ב) שעבודת הכהנים היא בשני דברים — „בעובדא" (עבודת הקרבנות בפועל) ו„ברעותא דלבא" (ענין האהבה).
6) ועי"ז המשיכו גם למעלה מבחי' אור חסד עליון שבעצמות המאציל ליחד היחוד דע"ס דתיקון דאצי', כי מאחר ששורש נשמתם הוא משם (בבחי' קו הימין, חח"ן דאצילות), הרי „רוח אייתי רוח ואמשיך כו'". 7) ראה זח"ב קסב, ב. 8) איוב לד, יד. 9) ירמי' לא, ב. 10) ראה תו"א וארא נו, ג. תצוה פב, ב. לקו"ת תצא לח, ב. ועוד. 11) ואתחנן ו, ה. 12) שה"ש ח, ו. 13) תהלים עג, כו.

◆◇ **פרק נ** שנה פשוטה: **כא אייר.** שנה מעוברת: **כב אייר**

וזוהי „מעלת הזהב על הכסף", כי אהבה זו אין לה תכלה וגבול כלל, מפני שאור אהבה זו עולה למעלה בבחי' הגבורות, ולעלי' זו אין שיעור כלל, אלא עולה ברום המעלות עד אין שיעור למעלה[14]. וכמ"ש[15] „אלקים אל דמי לך אל תחרש ואל תשקוט א־ל", וכתיב[16] „למען יזמרך כבוד ולא ידום גו'", ומפרש בזהר[17] „דקארי תדיר ולא שכיך כו'".

ועיקר הטעם לזה שעלי' זו היא עד אין שיעור למעלה הוא לפי שגם ההתבוננות שממנה מתפעל המשכיל באהבה זו (שהיא היסוד שעליו נוסדה אהבה זו) היא בענין רוממות אוא"ס כמו שהוא בעצמו ומהותו[18], אשר אין לה חקר ותכלית כלל, כי כשמו כן הוא – אין לו תחילה ואין לו תכלה כלל[19], והוא נבדל בערך מכל ההשתלשלות בעילוי אחר עילוי עד אין שיעור למעלה[20].

וגם ענין זה גופא (מדריגת עצמות אוא"ס שבה היא ההתבוננות) הוא בחי' גבורות, דהיינו איך שאוא"ס הוא בבחי' רצוא והסתלקות והתכללות בעצמותו, היפך ענין הירידה וההמשכה למטה, מפני שלא יוכל להצטמצם מעוצם הרוממות, עד שגם כל המדריגות היותר עליונות בהשתלשלות, כמו עיגולי א"ק וכיו"ב, גם הם לא יכילוהו, וכמ"ש[21] „השמים ושמי השמים לא יכלכלוך" (היינו שלא יוכלו אפילו להיות בחי' כלי בלבד, כי בעצמות אוא"ס כתיב[22] „לגדולתו אין חקר", ובחי' הכלי היא בחי' גבול וכבר יש לה חקר).

*

והנה, מאחר שבחי' גבורות הללו הן בבחי' עלי' כנ"ל, הרי הנשאר מהן למטה אינו אלא איזה רשימו בעלמא מבחי' החיצוניות בלבד, כי מצד בחי' ההסתלקות שלהן למעלה בעילוי אחר עילוי כ"כ נתמעט השפע ונצטמצם בצמצום גדול מאד, עד שא"א להיות יורד ונמשך מהן למטה אלא מבחי' החיצוניות דחיצוניות בלבד, היינו בחי' התחתונה שבהן הנקראת בחי' אלקים, שהיא מדת הצמצום וההסתר (והן בחי' ה' גבורות דשם אלקים המצמצם כידוע)[23]. ועד שנסתעף מזה בחי' גבורות קשות ממש, שצריך להמתיקן.

וזהו תוכן עבודת הלויים בשירתם על הקרבן, שהיו אומרים שירה על היין שמנסכים על גבי המזבח (כמארז"ל[24] „אין אומרים שירה אלא על היין"):

אמרו רז"ל[25] „אין שמחה אלא ביין", שע"י היין תשמח נפש האדם ויבוא לידי גילוי מן ההעלם [כי השמחה היא בחי' התגלות ההעלם, שמביאה את הנפש מבחי' ההעלם שלה לידי גילוי, וכמשל המלך, שכל כבודו בהיכל פנימה, ויושב במסתרים בהיכלי מלך חדר בחדר להחבא, ואינו יוצא לחוץ לעולם, ובעת שמחתו יתגלה בחוץ לעין כל במשתה היין], וכידוע בענין „נכנס יין יצא סוד"[26], וכמ"ש[27] „ותירוש ינובב גו'".

ולכן ביין כתיב[28] „החדלתי את תירושי המשמח אלקים ואנשים", דשם אלקים הוא בחי' הצמצום (כנ"ל), והיין והתירוש הוא המשמח וממתיק את בחי' הגבורות[29] דשם אלקים המסתיר ומצמצם השפע העליון, שלא יסתיר ויצמצם, כי אם יתגלה השפע העליון למטה.

ומ"מ אין זה בא אלא ע"י סיבת השיר דוקא, כי ענין השיר הוא בבחי' רצוא ושוב, שעי"ז מעורר למעלה בחי' עריבות ומתיקות להמתיק הגבורות [וכמו באדם למטה, שאין עיקר המתיקות והעריבות לנפש מהניגון אלא כשהוא כלול מב' תנועות הפכיות, בחי' רצוא ובחי' שוב (שהו"ע החדוה והמרירות) יחד, וממוזג במזג נכון בכמה מיני אופנים שונים, אבל אם אינו ממוזג כ"כ, אלא הוא בתנועה אחת של חדוה או להיפך – אינו ערב לנפש כ"כ, ומכ"ש אם אינו אלא קול אחד פשוט שאין בו עריבות כלל].

ובסיבת שני ענינים אלו – היין והשיר – נמתקו בחי' הגבורות דשם אלקים, שמתחלה הם בבחי' צמצום והסתלקות אור (כנ"ל), אבל היין והשיר הם המשמחים את

14) וזהו מ"ש (שם פד, ג) „נכספה וגם כלתה נפשי לחצרות ה' לבי ובשרי ירננו אל א־ל חי", שהאהבה שבבחי' כסף („נכספה") היא רק „לחצרות ה'", שהם „בתי גואי ובתי בראי" (זח"א רמח, ב), „ת' עלמין דכסופין" (זח"ג רפח, א), ומבואר בלקו"ת ד"ה וארשתיך (במדבר ח, ג ואילך) שהם רק בחי' אותיות, משא"כ „לבי ובשרי ירננו אל א־ל חי" קאי על מהותו ועצמותו ית', והיינו בחי' רשפי אש (כ"ק אדמו"ר הצ"צ – אוה"ת תשא ס"ע א'תתצד ואילך). **15)** שם פג, ב. **16)** שם ל, יג. **17)** ראה זהר ח"ב קמ, א. רנו, ב. זח"א קעח, ב. **18)** וזהו ענין שורש הלויים מקו השמאל, בג"ה – היינו בינה, ההתבוננות בא"ס ב"ה איך ש„לגדולתו אין חקר", שממנה נמשך גבורה, אהבה כרשפי אש, וכענין שם מ"ב ד„אנא בכח" (ראה לקו"ת מסעי צב, ב. ובכ"מ). (כ"ק אדמו"ר הצ"צ – אוה"ת ויצא קצ, א). **19)** ראה חובת הלבבות שער היחוד ספ"ה. **20)** בענין זה (אהבה כרשפי אש הנמשכת מההתבוננות בעצמותו ית') – ראה גם תו"א תולדות כ, ד. וישלח כה, ג. לקו"ת בהר מ, סע"ג ואילך. נצבים מד, ג. ועוד בענין עבודת הלויים – ראה תו"א בשלח סב, ג (כ"ק אדמו"ר הצ"צ – אוה"ת שם). **21)** מלכים־א ח, כז. **22)** תהלים קמה, ג. **23)** וכמבואר בתו"א ד"ה פתח אלי' (וירא יד, ג) בענין „וחד קציר" (תקו"ז בהקדמה (יז, א)), ובלקו"ת ד"ה כיצד מרקדין (שה"ש מח, ג) בענין „בית שמאי אומרים כלה כמות שהיא" (כתובות טז, סע"ב ואילך). (כ"ק אדמו"ר הצ"צ – אוה"ת שם, ב). **24)** ברכות לה, א. **25)** פסחים קט, א. **26)** סנהדרין לח, א. **27)** זכרי' ט, יז. וראה לקו"ת שה"ש ב, ד. **28)** ס' שופטים ט, יג. **29)** כי אין הגבורות נמתקות אלא בשרשן (ראה לעיל פל"א. וש"נ), והיין הוא בבינה דאצי', שורש הלויים שהם

בחי' אלקים וממתיקים אותו עד שיבוא מן ההעלם אל הגילוי.

וזה הי' עיקר עבודת הלויים בשירתם על היין – תחלה ברצוא והתלהבות ואח"כ בבחי' שוב, כדי לעורר למעלה בקולות הרצוא ושוב שלהם[30] בחי' עריבות ומתיקות[31], ועי"ז להביא ולהמשיך מבחי' עוצם ההעלם הנ"ל, שיצא האור מבחי' ההעלם אל הגילוי[32], עד שישמח אלקים וימתקו לגמרי בחי' הגבורות שלו[33].

(כ"ק אדמו"ר הזקן[34])

ג. ביאור הטעם שהאהבה כרשפי אש היא למעלה מבחי' אהבה שבבחי' קרירות[35]:

המים והאש הם ב' הפכים בטבעם: טבע המים לדבק ולחבר ולצרף ב' דברים, ואילו האש בטבעו מפורר ומפריד היסודות (כנודע[36] שבאש מתפוררים כל היסודות – יסוד המים יוצא בעשן כו', ויסוד העפר נעשה אפר מפוזר).

וכן הוא בענין ב' בחינות האהבה: האהבה שבבחי' מים ענינה לדבקה בו ית', להיות נמשך אחריו כמים ולא להיות בבחי' פירוד ח"ו, אבל מ"מ עצמיות ומהות הנפש תשאר עדיין בבחי' יש כמו שהיא, אלא שלא תהי' בבחי' נפרד אלא תהי' דבוקה בו ית' (ונקראת בחי' "אחותי", לשון "איחוי אלכסנדרי"[37], שהוא התחברות ב' דברים נפרדים להיות מחוברים יחד). משא"כ האהבה שבבחי' רשפי אש ענינה להיפך – שמפרדת ומפררת את כחות הנפש ממהותם ועצמותם, ושתשתפך נפשם אל חיק אבי' אור א"ס ב"ה ממש, "לאשתאבא בגופא דמלכא"[38], ולא להיות בחי' יש כלל, כי אם שתוכלל בבחי' אין.

ועפ"ז יובן הטעם שהאהבה כרשפי אש היא למעלה יותר: אמרו רז"ל[39] "וכי אפשר לידבק בשכינה, והא כתיב[40] כי ה' אלקיך אש אוכלה", ולכן פירשו[41] ש"לדבקה בו"[42] אין פירושו לדבקה בו ממש, אלא "הדבק במדותיו", היינו בחי' עשר ספירות ובחי' כלים.

אך זהו דוקא בהאהבה ד"לדבקה בו", היינו שתשאר עצמיות ומהות הנפש כמו שהיא אלא שתהי' בבחי' דביקות, שענין זה א"א שיהי' "בו ממש", אלא צ"ל הגילוי רק ע"י מדות וכלים (וכמארז"ל[43] "ביו"ד נברא העוה"ב", היינו ע"י צמצום). אבל אהבה כרשפי אש (שאינה בבחי' דביקות, כנ"ל) – ענינה ביטול הנפש והתכללותה "בו ממש", בעצמיות א"ס ב"ה[44].

ובזה יובן מארז"ל[45] "שלש נשים .. אחת לשה ואחת עורכת ואחת אופה כו'": תחלה צ"ל בחי' לישה ("אחת לשה"), שנותן קמח במים לחברם ולעשותם גוף אחד ועיסה אחת, היינו שצריך לעורר את האהבה לדבקה בו ית' ולהיות משוך אחריו כמים, שלא יהי' בבחי' פירוד ח"ו; אח"כ צ"ל "אחת עורכת", היינו שהאהבה דבחי' מים תהי' "ערוכה בכל רמ"ח איברים"[46] (כמ"ש באגה"ק[47] שצריך "להיות חזק ואמיץ לבו בגבורים להיות האהבה המסותרת נגלית בגילוי רב בכל כחות חלקי הנפש שבגוף"), והוא הממוצע בין לישה לאפי'; ומזה יבוא אח"כ לבחי' אפי' ("אחת אופה"), שהו"ע האהבה כרשפי אש[48].

(כ"ק אדמו"ר הצ"צ[49])

ד. עוד מעלה באהבה כרשפי אש על האהבה שבקרירות – שבה הוא (בכללות) עיקר ענין האחדות עם הקב"ה (הנזכר באור תורה להה"מ[50]):

האהבה שבקרירות, כמו האהבה הטבעית שיש בכאו"א מישראל לדבקה בו ית' בכל לב ונפש – אף שישנה בעצם בכאו"א, מ"מ אינה מונעת את ההעלם דנפש הבהמית, שיכולה להיות עדיין בריבוי העלמות ביותר ר"ל. והיינו לפי שאהבה זו היא בהעלם בנקודת הלב[51] (ולכן נקראת

בחי' גבורות. **30)** וכן ע"י כלי השיר, שעי"ז ישנם ב' הענינים ד"בעובדא" ו"ברעותא דלבא" גם יחד, כנ"ל (הערה 5) בנוגע לכהנים. **31)** ולכן היו הלויים צריכים ללמוד סדרי ניגוני השיר ע"פ רוח הקודש שניתן לראשי אבות הלויים, כמו הימן ובניו (ראה דברי הימים־א כה, א ואילך ובמפרשים שם), כדי שידעו לכוון בשיר על־פי רוח הקודש ע"י כמה מיני אופנים שונים באופני מזגי הקולות כדי שתהי' בו עריבות כדי למתק הגבורות. **32)** כלומר: אף שעבודת ההתפעלות (רצוא) שלהם היא להיפך מענין הגילוי (כמבואר בפנים שהיא בבחי' הסתלקות האור), מ"מ ע"י ענין השיר, שיש בו גם שוב נוסף להרצוא, פועלים גם ענין הגילוי, כבפנים. **33)** וזהו מ"ש (קרח יח, כג) "ועבד הלוי הוא", שעבודתו העיקרית היא להמשיך מבחי' העלם העצמות הנ"ל, הנקרא "הוא" לשון נסתר, כי הוא בהעלם בבחי' העצמות מפני שעלה בעילוי אחר עילוי כנ"ל. **34)** סה"מ תקס"ו ח"א ע' קכ ואילך. ע' קלה ואילך. ביאוה"ז לאדהאמ"צ ויצא מג, ג ואילך. **35)** בהבא לקמן – ראה גם לקו"ת בהר מ, סע"ג ואילך. **36)** ראה גם לקמן אגה"ק סט"ו. ובכ"מ. **37)** מו"ק כו, ב. וראה תו"א נח יו"ד, ב. לקו"ת שם לט, ג. ועוד. **38)** זח"א ריז, ב. **39)** כתובות קיא, ב. ספרי עקב יא, כב. **40)** ואתחנן ד, כד. **41)** ראה שבת קלג, ב. סוטה יד, א. ספרי ופרש"י עקב שם. פרש"י פ' ראה יג, ה. **42)** עקב שם. ועוד. **43)** מנחות כט, ב. **44)** ראה גם לעיל פי"ט: "נשמת האדם .. חפצה וחשקה בטבעה ליפרד ולצאת מן הגוף ולידבק בשרשה ומקורה .. הגם שתהי' אין ואפס ותתבטל שם במציאות לגמרי ולא ישאר ממנה מאומה ממהותה ועצמותה הראשון, אעפ"כ זה רצונה וחפצה בטבעה". וראה "ליקוט פירושים" שם אותיות י־יג. **45)** פסחים מח, ב (במשנה). וראה לקוטי הש"ס להאריז"ל שם. תקו"ז תס"ט (קט, ב) ובס' כסא מלך שם. **46)** ראה עירובין נד, ע"א. **47)** סי"ח. **48)** ראה גם לקו"ת בהר שם. בחוקותי מח, ג. **49)** אוה"ת בחוקותי ע' א'קפו ואילך. שה"ש ס"ע קמא ואילך. מג"א ע' קכו. **50)** סי' קלד (ע' קפב. ושם: "והאדם צריך לפרוש את עצמו מכל הגשמיות עד שיעלה דרך כל העולמות ויהי' אחדות עם הקב"ה עד שיבוטל במציאות"). **51)** ראה

בשם אהבה מסותרת), וגם היא מוסתרת בלבושי הגוף ונפש הבהמית המעלימים ומסתירים עלי'[52], וגם כשהיא בהתגלות במקצת – ה"ה בקרירות, שאין בה התפעלות ורשפי אש[53].

וכמו באהבת אח ואחות, שהיא אהבה טבעית[54], ומ"מ יכול להיות שיהיו מרוחקים זה מזה ויהי' פירוד ביניהם, אף שהאהבה ישנה גם אז. וכן באהבת הבן אל האב, שאף שהיא אהבה עצמית וטבעית, וישנה תמיד, ואין בה הפסק כלל – מ"מ אין האהבה נרגשת תמיד בלב הבן, ויכול להיות בזה ריחוק, וכמו בזמן הגלות, שע"ז ארז"ל[55] "אוי לבנים שגלו מעל שולחן אביהם". והיינו לפי שהאהבה היא בהעלם ובקרירות.

משא"כ האהבה כרשפי אש, שהיא ע"פ טעם ודעת, ע"י ההתבוננות בגדולת א"ס ב"ה הממכ"ע וסוכ"ע, ובפרט בבחי' עצמות א"ס שלמעלה מסובב וממלא[56] – היא בבחי' רצון אמיתי, רצון אחד לה' לבדו, ואין בה שום רצון זר, ואין בה שום צד פירוד ח"ו, אלא האדם מתקשר ומתאחד באלקות. והיינו לפי שאהבה זו היא אהבה פנימית ואמיתית, שהרי אם לא תהי' האהבה באמת הרי אינה אהבה כלל, וכשישנה – הרי היא אהבה אמיתית.

והיא עד"מ אהבת איש ואשה ("ואל אישך תשוקתך"[57]), שאף שאינה אהבה עצמית, הרי היא אהבה ברשפי אש, ואין בה שום רצון זר כלל. ולכן אין באהבה זו שום ריחוק, ואם יהי' ביניהם ריחוק (כענין "אתתא אתתרכת מבעלה"[58]) – אזי נפסקת אהבתם, כדמצינו שגט פטורין נקרא "ספר כריתות"[59], לפי שכורת אהבתם[60].

ויתרה מזו – שבאהבה כרשפי אש אין שום דבר המפריד, כי היא אינה מנחת להעלמות דנפה"ב, ואדרבה – פועלת בה ביטול הרצונות הזרים, והוא בחי' "אש אוכלה אש"[61], שהתלהבות רשפי אש דנה"א שורפת ומכלה את האש הטבעי דנפש הבהמית, ובכל פעם שמגביר בחי' האש האלקי ה"ה מקרר ומכלה את האש הטבעי [אלא שכשהיא בבחי' חיצוניות הלב (בחי' אש דבריאה)[62] זהו בדרך אתכפיא לבד, וכשהיא בבחי' פנימיות הלב (בחי' אש דאצי')[63] זהו בבחי' אתהפכא חשוכא לנהורא].

(כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב[64])

ה. ונק' כסף הקדשים: היינו שגם האהבה שהאדם מעורר בנפשו היא מסטרא ד"כסף הקדשים", והיא בחי' מחצית השקל (עשר גרה), מאחר שכלולה מעשר בחינות (ג' שכליים וז' מדות). ובגילוי האהבה רבה הבאה מלמעלה נעשה שקל שלם, עשרים גרה.

(כ"ק אדמו"ר הצ"צ[65])

ו. אולי הכוונה לכתוב[66] "כל כסף הקדשים אשר יובא בית ה' גו' יקחו להם הכהנים" (לבאר עפ"ז ענין האהבה שבה מדובר כאן), דשם מבואר דבנ"י מביאים הכסף לבית ה' (היינו שזהו ענין בעבודתם של בנ"י), ושייך לכהנים (כמ"ש כאן שאהבה זו שייכת לבחי' "כהן איש חסד").

וראה תו"א ס"פ תשא[67] בפירוש "שקל הקודש".

(כ"ק אדמו"ר[68])

ז. מלשון נכסוף נכספת: אפשר שצ"ל "נכספתה", כבכתוב.

(כ"ק אדמו"ר[69])

המשך תער"ב פשס"ו (ח"ג ע' א'יז ואילך) בענין "אית רצון ואית רצון" (ראה זח"ג קכט, א (באד"ר). ובכ"מ), שיש בנשמה רצון עצמי וטבעי לאלקות, רק שהאדם אינו מרגיש את הרצון בעצמו (היינו בציור אדם שלו, שהם הכחות הגלויים), לפי שאהבה והתקשרות זו היא בהעלם בתוך נקודת הלב. **52)** ואף שאהבה זו אינה מקבלת העלמות והסתרים, היינו שגם בריבוי ההעלמות וההסתרים עדיין ישנה האהבה בעצם, והרא"י לזה היא שגם בפושעי ישראל ישנה אהבה זו, ומתגלית לעתים (ראה המשך תער"ב שם) – סו"ס אינה נרגשת באדם כלל. **53)** ואפילו כשהיא בהתגלות ממש, כאשר היא מן המיצר [הן במיצר גשמי, מעבודה קשה בשעבוד פרנסה ובביטושים ר"ל, ובפרט במיצר רוחני, שמר לו מאד ריחוקו מאלקות, אם במה שאין לו שום אור וחיות אלקי בנפשו ואינו מרגיש שום חיות בתורה ותפלה, ובפרט כאשר המיצר הוא מההעלמות וההסתרים והפגמים אשר פגם בנפשו], וצועק מנקודת לבו, כמ"ש "ויצעקו אל ה' בצר להם" (תהלים קז, ו. כח) – מ"מ, מאחר שהצעקה היא רק ממה שצר לו, היינו שהיא הרגש עצמו, ולא הרגש אלקי, שירגיש מעלת האלקות ויקר תפארת גדולתו שממנו נתרחק, אין בזה התפעלות פנימית ואמיתית בנפשו האלקית [ואף שנפשו האלקית היא הצועקת, אין זה אלא חיצוניות הנפש, כמו שהנה"א עושה דבר ע"פ חושי הגוף ונפש הטבעית, שהרי בנה"א צריך להיות רק הרגש האלקי, וא"כ מה שצועק על זה שצר לו – הרי זה כפי חושי הגוף], והצעקה היא בקרירות עדיין ולא בבחי' רשפי אש הצמאון האמיתי לאלקות. **54)** ראה לקו"ת ר"פ בהר (לט, סע"ג ואילך). שה"ש כט, ריש ע"ג. ביאוה"ז לאדהאמ"צ וירא כא, א ואילך. אוה"ת שה"ש ח"ב ע' תרכט. **55)** ברכות ג, סע"א. **56)** ראה תו"א מג"א צד, ב. **57)** בראשית ג, טז. **58)** ראה זח"ב רטז, ב. זו"ח איכה צא, סע"ג. וראה מאמרי אדה"ז תקס"ט ס"ע ער. כתובים ח"ב ע' קלו. ועוד. **59)** תצא כד, א. **60)** אלא שאהבת הקב"ה לכנס"י אינו באופן זה, כי גם כשדנם בשילוחין ובגירושין (ראה ב"ר פי"ט, ט. פתיחתא דאיכ"ר ד), מ"מ עדיין ישנה אהבתו ית' אליהם, וכמ"ש (ישעי' נ, א. וראה סנהדרין קה, א) "אי זה ספר כריתות אמכם אשר שלחתי'". והריחוק הוא רק מצד נש"י, כסיום הכתוב "הן בעוונותיכם נמכרתם ובפשעיכם שולחה אמכם" (ראה שמו"ר פל"א, יו"ד). **61)** יומא כא, ב. **62)** ראה המשך תער"ב פשצ"ח (ח"ד ע' א'קח ואילך). **63)** ראה שם פרק ת (שם ע' א'קטו ואילך). **64)** שם פת"ז (שם ס"ע א'קלב ואילך). **65)** אוה"ת תשא ס"ע א'תתכה ואילך. **66)** מלכים־ב יב, ה ואילך. **67)** פו, ד (ושם: "וזה נק' שקל הקדש כסף, לשון נכסף נכספת, בחי' אהבה רבה כו'"). **68)** "שיעורים בספר התניא" ע' 685 הערה 2. **69)** "מראה מקומות, הגהות והערות קצרות". "הערות ותיקונים בדרך אפשר".

ח. נכסוף נכספת לבית אביך: „אביך" מורה על בחי' חכמה (הנקראת אבא), שהיא בחי' קדש, כענין „כסף הקדשים" הנ"ל.

(כ"ק אדמו"ר[70])

ט. יש עוד בחי' אהבה העולה על כולנה כמעלת הזהב על הכסף והיא אהבה כרשפי אש: זהו דוקא לגבי הכסף שלמטה מהזהב, אבל יש בחי' כסף שלמעלה מהזהב, כמ"ש[71] „לי הכסף ולי הזהב", דנקט קרא ברישא כסף והדר זהב. והיינו בחי' הכסף של שלמה, דכתיב בי'[72] „כסף מזוקק", והוא למעלה מן הזהב.

וביאור הענין – בהקדמת החילוק בין בחי' השמחה לבחי' התענוג:

בחי' השמחה היא כשתבוא לאדם בשורה טובה פתאום דוקא, וכיו"ב מכל דבר המתחדש לפרקים דוקא ולא בתמידות (כמו בחתונה וכיו"ב), משא"כ בדבר תמידי לא תמצא השמחה. ולכן השמחה היא בבחי' גבורה, ברשפי אש ובחמימות גדולה מאד, מאחר שהוא דבר חדש, מקרי ולא תמידי. משא"כ התענוג יכול להיות גם בתמידות, והוא בקרירות ונחת, ולא בחמימות ורשפי אש כ"כ כמו השמחה.

ועד"מ למעלה – זהו החילוק בין הזיווג דאו"א דאצי' להזיווג דזו"ן: זיווג או"א הוא תמידי בלי הפסק כלל, שהרי או"א הם „תרין רעין דלא מתפרשין לעלמין"[73], כי בהם מתגלה שפע העונג שלמעלה בתמידות, ועונג זה הוא אצלם בבחי' קרירות ונחת; משא"כ זו"ן – „לאו זיווגייהו תדיר", כי אם לפרקים ועתים מיוחדים, ולכן נמצאת בהם האהבה והחביבותא יותר[73], וכשמתייחדים לפרקים תמצא בהם השמחה בהתלהבות גדולה, בחמימות ורשפי אש, מאחר שיחודם הוא התחדשות, בחי' מקרי ולא תמידי.

וז"ש[74] „אכלו רעים שתו ושכרו דודים", ואיתא בזהר[75] „אכלו רעים לעילא, שתו ושכרו דודים לתתא". והיינו ש„רעים" הם בחי' או"א דאצי', וקאי על האכילה דשבת שהיא בבחי' תענוג (כמ"ש[76] „וקראת לשבת עונג"), ו„דודים" הם בחי' זו"ן, וקאי על האכילה דיו"ט, שהיא בבחי' שמחה (כי היא בחי' התגלות מוחין דאמא, „אם הבנים שמחה"[77], בחי' יין „המשמח אלקים גו'"[28]), ולא בבחי' תענוג כמו בשבת.

והנה, אף שבבחי' השמחה ד„דודים" תמצא בחי' חמימות וגבורות רשפי אש יותר מבבחי' העונג ד„רעים" שהוא בקרירות ונחת כנ"ל, אעפ"כ גדלה מעלת העונג ד„רעים" על מעלת השמחה ד„דודים".

וזהו בחי' הכסף שלמעלה מהזהב, כי הזהב הוא השמחה שבגבורות רשפי אש ד„דודים", והכסף שלמעלה מן הזהב הוא בחי' העונג ד„רעים" שהוא בקרירות.

(כ"ק אדמו"ר הזקן[78])

י. נראה שהמכוון בזה הוא, שהחילוק בין בחי' הכסף שלמטה מהזהב ובין בחי' הכסף שלמעלה מהזהב הוא ע"ד ההפרש בין בחי' „חסד עולם" דז"א, הנקרא כסף, ובין בחי' „ורב חסד" דא"א, הנקרא „חסד דלגאו", שעליו נאמר[79] „וחסדי מאתך לא ימוש"[80]. וכיון ש„לית שמאלא בהאי עתיקא"[81], נמצא שבחי' זו היא למעלה משורש קו השמאל, שעליו נאמר[82] „מצפון זהב יאתה".

ובעבודה זהו ההפרש בין אהבה רבה ובין אהבת עולם, כמבואר בלקו"ת ד"ה בהעלותך את הנרות (דרוש הראשון)[83] בענין ההפרש בין בחי' „הלוך ונסוע הנגבה"[84] דאברהם ובין המשכת אהבה רבה שע"י אהרן (יעו"ש).

ואפשר לומר עוד, ששורש הזהב הוא בחי' גבורה דעתיק יומין, המלובש במוחא סתימאה (חכמה שבכתר), שהוא שורש קו המדה[85], אבל שורש הכסף הוא בחי' חסד דעתיק יומין, המלובש בגולגלתא, שהוא בחי' כתר שבכתר שלמעלה מהחכמה שבכתר[86].

(כ"ק אדמו"ר הצ"צ[87])

יא. ובזה מתורץ מה שקשה לכאורה ממ"ש לעיל[88] שמאהבה זו שהיא „כאש בוערה בלבו כרשפי שלהבת להיות נכספה וגם כלתה נפשו .. יעלה .. למדריגת אהבה רבה וחיבה יתרה ממדריגת אהבה עזה כרשפי אש .. והוא בחי' המים כו'" (דמשמע שהאהבה כמים היא למעלה מהאהבה כרשפי אש, דלא כמ"ש כאן בענין „מעלת הזהב על הכסף" – וע"פ הנ"ל יובן, שהאהבה שבה מדובר שם היא „בחי' כסף שלמעלה מהזהב").

(כ"ק אדמו"ר[89])

---

70) הגהה לשיעורים בספר התניא (כתי"ק). **71)** חגי ב, ח. **72)** דברי הימים־א כט, ד. **73)** ראה זח"ג ד, א. **74)** שה"ש ה, א. **75)** ח"ג שם. **76)** ישעי' נח, יג. **77)** תהלים קיג, ט. **78)** מאמרי אדה"ז תקס"ה ח"א ע' קנו ואילך. **79)** ישעי' נד, יו"ד. **80)** ראה זח"ג (אד"ר) קלג, ב. **81)** שם קכט, א. **82)** איוב לז, כב. **83)** בהעלותך כט, ג ואילך. **84)** לך לך יב, ט. **85)** ראה זח"ב רלג, א. תקו"ז ת"ה (יט, א). מאו"א אות בי"ת סי"ב. תו"א שמות נג, ב ואילך. שם (הוספות) קז, ד ואילך. מג"א צא, סע"ב ואילך. ועוד. **86)** ראה גם תו"א מג"א שם. מאמרי אדה"ז תקס"ב ח"א ע' קל. תקע"א ע' עו. ועוד. **87)** אוה"ת אחרי ע' צה ואילך. **88)** ספ"ט. **89)** „שיעורים בספר התניא" ע' 686 הערה 5.

יב. אהבה העולה על כולנה כמעלת הזהב על הכסף כו': וזהו ענין אהבת „בכל מאדך"[11], ש„מאד" הוא לשון ריבוי, הרבה יותר מכפי מדתו.

והיינו, שאהבת „בכל לבבך ובכל נפשך"[11] היא עדיין בכלי, ולכן היא שייכת לעסק התומ"צ, שהוא בבחי' העלאה והמשכה, כנ"ל[90] שמצד האהבה ה"ה עוסק בתורה כדי להעלות נפשו במחדו"מ, וגם כדי להמשיך אור א"ס ב"ה למטה. ואהבה זו נמשכת מהתפשטות גילוי אלקותו השוכן בתחתונים, שאינו אלא זיו והארה בלבד (כמ"ש[91] „ויצא כברק חצו")[92]. והיא עבודת ניצוץ הנשמה המתפשט ומתלבש בגוף הגשמי [כי לא כל הנשמה מתלבשת בתוך הגוף, אלא ניצוץ והארה ממנה בלבד, ועיקרה ושרשה נשאר למעלה בבחי' מקיף], הנקרא בחי' רגל לגבי הבחינה העליונה שבנשמה שלמעלה הנקראת בחי' ראש.

משא"כ אהבת „בכל מאדך" היא למעלה מן הכלי, דהיינו שהיא ביטול הנפש במציאות ממש להשתפך אל חיק אבי' ממש, בחי' עצמותו ית' שלמעלה מן התורה, ולכן היא למעלה מבחי' העלאה והמשכה. והיא נמשכת מצד מהותו ועצמותו ית', שהוא רם ונשא לאין קץ, ולא שייך לומר עליו מצ"ע לא „ממלא כל עלמין" ולא „סובב כל עלמין", שאינו בגדר עלמין כלל[93]. והיא עבודת עיקר הנשמה, בחי' הראש שבה[94] (שלמעלה מהארת הנשמה המתלבשת בגוף).

(כ"ק אדמו"ר הזקן[95])

יג. והזוכה לבחי' אהבה רבה ועצומה כזו הוא בעל התשובה, כי מאחר שהי' בהיפוך, והיתה נפשו „בארץ צי' ועיף"[96], הרי כאשר מתקיים בו „ויזעקו אל הוי' בצר להם"[97] – אזי תתגלה בו אהבה רבה ועצומה כזו, להיות בכלות נפשו ממש (וכמ"ש[98] „ופרעה הקריב", וארז"ל[99] שהקריב את לבם של ישראל לאביהם שבשמים). וזהו „שמאלו תחת לראשי"[100], שע"י בחי' „שמאל דוחה"[101] שהיתה בו מתחלה, עי"ז ירום ראשו ויתנשא בבחי' עבודת הראש של הנשמה, כנ"ל[102].

ולכן נקראת בחי' אהבה זו „מאד" („בכל מאדך"), כמארז"ל[103] עה"פ[104] „והנה טוב מאד" – „טוב זה מלאך חיים, מאד זה מלאך המות", כי ע"י בחי' ההיפוך תתרבה ותתגדל תשוקת האהבה ביתר שאת ויתר אז, ויוסיף אומץ דבקותו.

(כ"ק אדמו"ר הזקן[105])

יד. אהבה העולה על כולנה כמעלת הזהב על הכסף והיא אהבה כרשפי אש .. ואח"כ באה לידי כלות הנפש ממש: ואף שגם בבחי' אהבה כמים (שהיא בבחי' קרירות, היינו שמתענג על האלקות שמאיר לו בבחי' ראי') יכול להיות בחי' כלות הנפש, שמתענג עד כלותה – מ"מ האהבה כרשפי אש היא בבחי' עומק יותר („כמעלת הזהב על הכסף"), כי בבחי' אהבה בתענוגים הרי הוא מרוה צמאונו בגילוי אוא"ס שמאיר לו, ואף בחי' כלות הנפש שבה היא בבחי' הגילוי דאוא"ס („ער גייט אויס אין דעם גילוי פון אוא"ס"), משא"כ באהבה כרשפי אש הצמאון הוא להכלל באוא"ס ממש.

(כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב[106])

טו. כמעלת הזהב על הכסף: ששניהם בחי' אהבה, כמ"ש[71] „לי הכסף ולי הזהב".

(כ"ק אדמו"ר הזקן[107])

טז. אין הכרח לשלול הפירוש שהכוונה היא למעלת הזהב בכמות (ששוויו יותר משווי הכסף)[108], ולפרש שהכוונה היא דוקא למעלה בתכונת הזהב, שיש בו נצנוץ מיוחד שאין בכסף (ובמציאות – צ"ע אם כן הוא[109]).

בתו"א[110]: „שהזהב הוא מנוצץ כעין ניצוצי וגחלי אש

90) פמ"א. **91)** זכרי' ט, יד. **92)** וכמ"ש (תהלים לג, טו) „היוצר יחד לבם", היינו שזיו וההארה המחי' את כל העולמות והנבראים הוא כמו מחשבה אחת בלבד, שאינה נחשבת לכלום נגד עצמותו ית' (במכ"ש ממחשבת האדם עד"מ, שאינה נחשבת לכלום לגבי מהותו ועצמותו של האדם שיכול לחשוב מחשבות אין קץ ומספר), כי „אתה הוא קודם שנברא העולם ואתה הוא כו'", ו„אני הוי' לא שניתי" (מלאכי ג, ו), וכל ימות עולם הזה ועולם הבא וג"ע התחתון והעליון וימות המשיח ותחיית המתים אינם נחשבים אצלו אלא כרגע קטן (ראה גם לעיל פ"כ. תו"א וארא נז, סע"ב ואילך. לקו"ת פ' ראה כה, א. ועוד). **93)** ראה בארוכה תו"א מג"א צח, ב ואילך. **94)** ולכן ציין הזהב (המורה על בחי' „מעלת הזהב על הכסף", כמבואר בתו"א תצוה פג, רע"ג) הוא מתיקוני הראש של הכה"ג, כי העבודה שבבחי' מעלת הזהב על הכסף היא מבחי' הראש של הנשמה (כ"ק אדמו"ר הצ"צ – אוה"ת תצוה ס"ע א'תשה ואילך). **95)** תו"א תשא פו, ב. סה"מ תקס"ב ח"ב ס"ע תקנב ואילך. **96)** תהלים סג, ב. **97)** שם קז, יג. **98)** בשלח יד, יו"ד. **99)** ראה שמו"ר פכ"א, ה. מאמרי אדהאמ"צ דברים ח"ב ע' תקיא. וש"נ. **100)** שה"ש ב, ו. **101)** סנהדרין קז, ב. **102)** וזהו שנאמר על בבל „רישי' די דהב" (דניאל ב, לב), כי האהבה שבבחי' מעלת הזהב על הכסף באה ונמשכת ע"י בבל [וראה גם תו"א ד"ה מים רבים (נח ט, א) שדוקא ע"י בחי' מים רבים נעשה „ותרם התיבה"], והיא בחי' „במקום שבעלי תשובה עומדים כו'" (ברכות לד, ב). (כ"ק אדמו"ר הצ"צ – אוה"ת תרומה ע' א'תט). **103)** ראה ב"ר פ"ט, יו"ד. ילש"ש בראשית רמז טז. זח"א יד, א. ועוד. **104)** בראשית א, לא. **105)** תו"א שם. **106)** סה"מ תרס"ו ס"ע קנ ואילך. **107)** תו"א תצוה פג, רע"ג. **108)** אלא שאפשר שהכוונה היא לא רק למעלה זו. **109)** אולי הכוונה – שצ"ע אם מעלת הזהב על הכסף במציאות (דהיינו מה שבני אדם חפצים בו יותר) היא מצד יתרון הנצנוץ שבו (המו"ל). **110)** מקץ לה, א.

לוחשות". אבל אין מוכרח שם שבזה מעלתו על הכסף (שאינו מוזכר שם כלל). ובמד"ר[111]: „עמודיו עשה כסף זה הרקיע .. שהוא מכסף על כל מעשה בראשית .. רפידתו זהב זו הארץ .. מה הזהב יש בו מינין הרבה וגוונין הרבה כו'".

וכ"ז מתאים למ"ש בזהר[112]: „דזהב .. וכסף .. זהב סליק יתיר (היינו ענין מעלת הזהב על הכסף, כנ"ל) .. דנהיר ונציץ לעייניין (כבתו"א) .. ומתמן נפקי ואתמשכן כל מיני זהב" (כבמד"ר).

(כ"ק אדמו"ר[113])

יז. כמעלת הזהב על הכסף .. מבחי' גבורות עליונות דבינה עילאה: היינו שהכסף הוא מבחי' חסד, והזהב הוא מבחי' בינה שלמעלה מהחסד[114].

ויתרה מזו – כמ"ש בע"ח[115] שהבינה היא „עטרת בעלה"[116] (בחי' חכמה), כי מקור הבינה מהגבורות דא"א, שמאירים אותה יותר מהחסדים דא"א שמהם התהוות החכמה (עיי"ש).

(כ"ק אדמו"ר הצ"צ[117])

יח. כמעלת הזהב .. והיא אהבה כרשפי אש: כמבואר בתו"א[110], ש„הזהב הוא מנוצץ כעין ניצוצי וגחלי אש לוחשות", והוא בחי' „רשפי אש האהבה".

(כ"ק אדמו"ר הצ"צ[118])

יט. אהבה כרשפי אש מבחי' גבורות עליונות: ובפרטיות יותר – אהבה זו היא בחי' „אור הגבורה בכלי החסד" (כדאיתא בזהר[119] „אחליפו דוכתייהו", ופי' בע"ח[120] שאור החסד נכנס בכלי הגבורה, ואור הגבורה בכלי החסד):

„אור הגבורה" – שהרי ענינה של אהבה זו הוא עלי' והסתלקות („תתלהט ותתלהב הנפש ליקר תפארת גדולתו .. וליפרד מהפתילה והעצים שנאחזת בהן .. ואח"כ באה לידי כלות הנפש ממש"), הבאים בסיבת הגבורות („תגבורת יסוד האש אלקי שבנפש האלקית"). ונמצא שהמכוון (האור) שבאהבה זו הוא בחי' גבורה, דהיינו הסתלקות מהכלים.

„בכלי החסד" – שהרי עלי' והסתלקות זו נעשית ונגמרת ע"י האהבה, והאהבה עצמה היא בחי' חסד[121]. ונמצא שהחסד הוא הכלי שבו נכנס ומתלבש אור הגבורה, היינו שעל־ידי החסד נשלם המכוון באהבה זו (שהוא בחי' גבורה, כנ"ל).

וזהו הטעם שבפרשת שמע (מ„ואהבת" עד „ובשעריך") יש מ"ב תיבות, שהו"ע שם מ"ב, שהוא מבחי' גבורות שענינם בחי' עלי' והסתלקות[122], דלכאורה הרי פרשת שמע היא בחי' חסד[123], ואיך שייך בה דוקא שם מ"ב דגבורה.

והביאור בזה – שפרשת שמע היא בחי' „אור הגבורה בכלי החסד"[124], ולכן השם הוא מ"ב שהוא מבחי' גבורה, ותיבות הפרשה עצמן הן בחי' חסד (כמ"ש בפרשה זו[11] „ואהבת גו'", והרי אהבה היא חסד), כי השם מורה על בחי' האור, והתיבות הן בחי' הכלי (שהרי האור הוא בחי' פנימיות לגבי הכלי, וכן שם מ"ב הוא בחי' פנימיות לגבי התיבות עצמן שבפרשה זו, שהרי השם אינו מפורש בתורה והתיבות מפורשות בה).

ולכן נזכר בפרשה זו „ואהבת גו' בכל מאדך" (משא"כ בפרשת והי' אם שמוע לא נזכר „בכל מאדך"), כי בחי' „בכל מאדך" היא ה„אהבה העולה על כולנה" הנזכרת בתניא כאן[125], שהיא בחי' „אור הגבורה בכלי החסד" (כנ"ל), והיא בחי' רצוא.

(כ"ק אדמו"ר הצ"צ[126])

כ. ביאור שייכות אהבה זו לבחי' גבורה[127] – בהקדים המבואר בכ"מ[128] שאהבה היא מקרוב ויראה מרחוק:

האהבה – היא מבחי' הקירוב דהאלקות אל העולמות, שכשהאדם מתבונן באלקות המתלבשת בעולמות (שבזה שייך השגה, מאחר שנצטמצם להיות בבחי' אור וחיות פנימי בעולמות, דהיינו להיות מושג בעולמות) – הרי ע"י ההשגה האלקית בבחי' חיות פנימי[129], שמאיר הענין האלקי בנפשו, מתעוררת אצלו האהבה בבחי' קירוב ודביקות באלקות.

111) במדב"ר פי"ב, ד. **112)** ח"ב קמח, א. **113)** הגהות לשיעורים בספר התניא (כתי"ק) – נדפסו (בחלקן) ב„שיעורים בספר התניא" ע' 686 הערה 4. **114)** ראה זח"ב שם. **115)** שער יד (שער או"א) פ"ב. **116)** משלי יב, ד. **117)** אוה"ת תצוה ס"ע א'תשה. אחרי ע' צה. ביאוה"ז להצ"צ ח"ב ע' תרצה. **118)** אוה"ת מג"א ע' קכה ואילך. **119)** ח"א פז, א. **120)** שער ז (שער מטי ולא מטי) פ"ב. **121)** לעיל פ"ג. ובכ"מ. **122)** ולכן כל ההעלאות הן ע"י שם מ"ב, כמ"ש (ישעי' ו, ב) „בשתים יעופף" (ראה לקו"ת נשא כ, ד. מסעי פט, ד ואילך. ועוד), והוא בחי' עליות הנשמה. ולכן בכל מקום שצריך לבחי' עליות הנשמה (כמו בק"ש שעל המטה, שצ"ל עליות הנשמה בסוד „בידך אפקיד רוחי" (תהלים לא, ו)) אומרים „אנא בכח", שהוא בחי' שם מ"ב. **123)** זח"ג רסב, ב. **124)** ופרשת והי' אם שמוע היא להיפך – אור החסד בכלי הגבורה (ראה סהמ"צ להצ"צ שורש מצות התפלה פט"ו (דרמ"צ קכב, ב ואילך). ועוד). **125)** ראה גם לעיל אותיות יב־יג. **126)** סהמ"צ להצ"צ שם פי"ד ואילך (שם קכב, סע"א ואילך). **127)** בהבא לקמן – ראה גם אמרי בינה שער הק"ש פע"ד (קא, סע"ג ואילך). מאמרי אדהאמ"צ דברים ח"א ע' קעו ואילך. **128)** ראה תו"א ויחי מה, ב. ובכ"מ. **129)** כי ההשגה האלקית היא חיות הנבראים בכלל, וכמבואר (ראה לקו"ת ר"פ צו. ובכ"מ) בענין המלאכים, שמזונם הוא ההשגה שמשיגים באלקות, וכמו כן הוא ביותר בנשמות, שההשגה האלקית היא החיות שלהן.

והיראה – היא מבחי' הריחוק דאלקות, היינו מבחי' ההבדלה וההפלאה והרוממות דאוא"ס ב"ה מהעולמות, ד"לית מחשבה תפיסא בי' כלל"[130]. וכמו עד"מ במלך, שיראת ואימת המלך היא דוקא מן הרוממות וההבדלה שלו, שאם יהי' מעורב עם העם בקירוב אליהם – לא תהי' יראתו עליהם [ולכן יש לרומם את המלך, וכמארז"ל[131] „אין יושבין על כסאו .. שנאמר[132] שום תשים עליך מלך, שתהא אימתו עליך"].

אך אהבה ויראה אלו הן בחי' חיצוניות, ואילו בפנימיות אהבה ויראה – אדרבה, האהבה היא מבחי' הריחוק, והיראה היא מבחי' הקירוב[133]:

כשמתבונן שכל הגילויים שבעולמות, גם בעולמות העליונים, הם בחי' הארה בלבד [ובפרטיות – הארה דהארה[134], כמ"ש[135] „באורך נראה אור"], ו„כולא קמי' כלא חשיב" – מזה תהי' האהבה ברשפי אש התשוקה והצמאון להיכלל בעצמות אוא"ס, וכמ"ש[136] „מי לי בשמים ועמך לא חפצתי בארץ", שלא יחפוץ בכל הגילויים כ"א להיכלל בעצמותו.

ובפרט כשמתבונן (לא רק בריחוק העולמות, שהן הארה לבד, כי אם) בעצם הריחוק וההפלאה דאוא"ס ב"ה, איך שהוא מופלא ומרומם, ובאופן ההפלאה, שבזה נרגש אוא"ס ביותר – שבודאי יהי' עי"ז תוקף הצמאון ביותר, וכשלהבת העולה מאלי', בבחי' התכללות בעצמות אוא"ס ב"ה. וזוהי בחי' האהבה הפנימית שבאה מבחי' הריחוק דוקא[137].

ולאידך, כשמתבונן בענין הקירוב, איך שאוא"ס הוא למטה כמו למעלה (שהתבוננות זו היא דוקא בעצמות אוא"ס שלמעלה מהעולמות) – תהי' מזה היראה[138].

ועפ"ז יש לבאר מה שהאהבה כרשפי אש היא בחי' גבורות, מפני שבאה מבחי' ההפלאה והרוממות דאוא"ס ב"ה, וגם עצם האהבה היא בבחי' העלאה והתכללות[139].

(כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב[140])

כא. אהבה כרשפי אש מבחי' גבורות עליונות דבינה עילאה: כנודע[141] שבינה היא בחי' גבורה, דמוח החכמה קר ולח, ומוח הבינה חם ויבש[142], והוא מקור החום הבא בדם שבחלל השמאלי שבלב (ולכן „אהי"ה בריבוע[143] בגימטריא דם[144]).

והענין הוא, כידוע[145] דב' המוחין חכמה ובינה מאירים ומתפשטים בלב ע"י ב' הקנים, קנה וושט, שהם בחי' שר המשקים ושר האופים:

מוח החכמה – מאיר בחלל הימני שבלב (כמ"ש[146] „לב חכם לימינו"), שהוא מלא רוח חיים ואין בו דם[147], היינו שאין בו רתיחה והתפעלות, ואדרבה – הוא בבחי' ביטול בתכלית, שגם המדות שמבחי' חכמה הן בבחי' דביקות, שנדבק מאד בהענין עד שמתבטל מזה בכל עצמותו, והוא בלי התפעלות ורשפי אש כלל, כי אם בחשאי.

ומוח הבינה – בא בחלל השמאלי שבלב, המלא דם, וברוחניות הו"ע ההתפעלות ורשפי אש הבאים מהשגה, שע"י השגת הענין (בהשגה גמורה דוקא) נרגש הענין בלב, ונעשית בו ההתפעלות על הענין ברשפי אש התשוקה.

(כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב[148])

כב. י"ל שזהו מ"ש בזהר[149] שיצחק נקרא „ידיד" משום שנולד לאחר שנשלם אברהם באות ה"א, שהיא בחי' ה"א עילאה (בינה), כי „ידיד" מורה על תוקף האהבה ביותר, וי"ל שהו"ע האהבה כרשפי אש, שהיא מבחי' בינה[150].

והביאור בזה – עפמ"ש הרמ"ז שם שהשייכות ד„ידיד" לאות ה"א היא לפי שתמונת אות ה"א היא דל"ת יו"ד, וזהו „ידיד" – ב"פ י"ד, כי באותיות י"ד שני פירושים:

130) תקו"ז בהקדמה (יז, א). **131)** סנהדרין כב, א (במשנה). **132)** פ' שופטים יז, טו. **133)** ראה גם לקו"ת ואתחנן ז, סע"ד ואילך. ובכ"מ. **134)** ומבואר (ראה מאמרי אדהאמ"צ ויקרא ח"ב ע' תשסו. ועוד) דקאי על המשכת הקו בכלל, שהוא רק הארה דהארה. וראה אוה"ת בשלח ע' ב'תתקסח. **135)** תהלים לו, יו"ד. **136)** שם עג, כה. **137)** ואף שההתבוננות בבחי' ההפלאה מביאה לידי יראה (כנ"ל בפנים), ולכאורה איך אפשר שתביא לידי אהבה – י"ל ע"ד המבואר במ"א (המשך תרס"ו ס"ע קצה ואילך) בענין החכמה, שפעמים מבואר שהיא בחי' שוב (ביאוה"ז לאדהאמ"צ תזריע קמג, סע"ד ואילך. שער האמונה פמ"ח (עז, ב)), ופעמים מבואר שהיא בחי' רצוא (פי' הראב"ד לס"י פ"א מ"ו), שההפרש הוא אם הוא במוח או בלב, שבמוח הוא בבחי' שוב ובלב בבחי' רצוא. וכן י"ל בנדו"ד, שכשההתבוננות בבחי' ההפלאה נרגשת במוח הוא בבחי' יראה, וכשנרגשת בלב בא מזה בחי' האהבה. **138)** ראה גם לקו"ת ר"פ עקב בענין מ"ש (יחזקאל א, יו"ד) „פני ארי' אל הימין", ולאידך „ארי" אותיות יראה, שזהו כחותם המתהפך, שמבחי' ההתגלות דאוא"ס נעשית היראה. וכן הוא לאידך גיסא, שמבחי' ההפלאה דאוא"ס נעשית בחי' אהבה, כבפנים. **139)** ראה גם לעיל אותיות ב־ג. **140)** סה"מ פר"ת ע' קיד ואילך. **141)** ראה זח"ג יו"ד, סע"ב ואילך. ביאוה"ז לאדהאמ"צ במדבר קפא, ד ואילך. ביאוה"ז להצ"צ ח"א ע' תסז ואילך. **142)** ראה תו"ח לך לך צא, ב ואילך. מאמרי אדהאמ"צ דברים ח"ב ע' תקעט. **143)** כלומר: אותיות א, אה, אהי, אהי־ה. **144)** ראה מבוא שערים שער ה ח"ב פ"ה. ע"ח שער הכללים פ"ג. שער לג (שער הארת המוחין) פ"ז. שער לט (שער מ"ן ומ"ד) דרוש ה. פע"ח שער חג המצות פ"א. מאו"א אות דל"ת סט"ז. לקו"ת פקודי ז, ד. **145)** ראה תו"ח שם. תו"א הוספות לפ' ויחי קד, ב ואילך. מאמרי אדהאמ"צ בראשית ע' תעא ואילך. **146)** קהלת יו"ד, ב. **147)** ראה לעיל רפ"ט. וש"נ. **148)** המשך תער"ב פשצ"ח (ח"ד ס"ע א'קט ואילך). **149)** ח"א צו, רע"א. **150)** וראה גם אוה"ת תצא ע' תתקכה ואילך דבינה היא בחי' „בכל מאדך".

גבורות עליונות דבינה עילאה (ספירת הבינה העליונה). **דהיינו** — כיצד נולדת אהבה זו? **שע"י התבוננות בגדולת אין סוף ברוך הוא, דכולא קמיה כלא ממש חשיב** — הכל נחשב כלא־כלום לפניו, **תתלהט ותתלהב הנפש ליקר תפארת גדולתו, ולאסתכלא ביקרא דמלכא** — להסתכל ולהתבונן בכבוד המלך; ולזאת תהי' אהבתו **כרשפי אש**, היינו שהאהבה היא **שלהבת עזה העולה למעלה** — לא אהבה הנמשכת לאיזה דבר, אלא אהבה העולה ומתרוממת מתוך אש ושלהבת של „כלות הנפש", **וליפרד מהפתילה והעצים שנאחזת בהן** האש — וביחס לנשמה הכוונה היא לפרידה מהגוף, שהוא בבחינת

גבורות עליונות דבינה עילאה דהיינו שע"י התבוננות בגדולת א"ס ב"ה דכולא קמיה כלא ממש חשיב תתלהט ותתלהב הנפש ליקר תפאר' גדולתו ולאסתכל' ביקרא דמלכא כרשפי אש שלהבת עזה העולה למעל' וליפרד מהפתילה והעצים שנאחזת בהן והיינו על ידי תגבורת יסוד האש אלהי שבנפש האלהית ומזה באה לידי צמאון וכמ"ש צמאה לך נפשי ואח"כ לבחי' חולת אהבה ואח"כ באה לידי כלות הנפש ממש כמ"ש גם כלתה נפשי והנה מכאן יצא שורש הלוים למטה

דכולא קמיה כלא ממש חשיב: **זח"א יא, ב.** יקר תפאר' גדולתו: **לשון הכתוב — אסתר א, ד.** ולאסתכל' ביקרא דמלכא: **זח"א קצט, א.** וליפרד מהפתילה: **ראה לקו"ת ואתחנן יג, ב**[3]. צמאה לך נפשי: **תהלים סג, ב.** חולת אהבה: **ע"ד לשון הכתוב — שה"ש ב, ה.** גם כלתה נפשי: **תהלים פד, ג.** שורש הלוים .. וכמ"ש האר"י ז"ל ע"פ והכהנים הלוים כו': **בענין הלויים ועבודתם — ראה תו"א בשלח סב, ג**[4]. **לקו"ת במדבר שם**[5]. **נשא כא, ד ואילך**[6]. **קרח נה, ג**[7].

3) ושם: „אהבת בכל מאדך .. פנימיותה שהוא המכוון מאהבה הוא בחי' אור הגבורה שהוא להיות הסתלקות וליפרד מן הפתילה כו', ועיין בסש"ב פ"נ". 4) ושם: „עבודת הלויים מדה אחרת היתה בם היא ממטה למעלה דכתיב ועבד הלוי הוא שבחי' עבודתו היא בבחינת עלמא דאתכסייא .. ולזה היתה עבודתם בשירה וזמרה בנגון כו'". 5) ושם: „וע"ש [ב„תניא פרק חמשים"] מ"ש בשם האריז"ל ע"פ והכהנים הלויים כו' והוא בלק"ת ביחזקאל". 6) כא, ד ואילך. 7) ושם: „וזה הי' עבודת הלויים דכתיב ועבד הלוי הוא פי' שכל עבודתם היה להוציא המדות אהוי"ר מההעלם מבחי' הוא עלמא דאתכסיא אל הגילוי שהוא ע"י ההתבוננות .. ולכך הי' עבודתם בשירה בפה בקול ובזמרה בכלי".

א) דל"ת היא בחי' מלכות, לשון דלה ועני' („דלית לה מגרמה כלום"[151]), ויו"ד הוא בחי' יסוד דדכורא.

ב) דל"ת היא בחי' בינה, לשון הגבהה[152], וכמו „דלו עיני למרום"[153]. וי"ל שהו"ע „שכינתא עילאה", שהבינה נקראת „עילאה" מפני ההגבהה וההבדלה שמובדלת מז' תחתונות[154], כידוע[155] שיש פרסא בין הבינה לז"א (והו"ע מ"ש[156] „על ראשי החי' רקיע גו'").

[ואף שהבינה היא מקור המדות (ועל שם זה נקראת שכינה, על שם שמשכנת ג"ר בז"ת, כמ"ש הפרדס[157]), מ"מ הוא בבחי' הבדלה, דמה שנמשך מהמוחין אל המדות הוא בחי' הארה לבד, הבאה ע"י הפרסא[158]. ועיקר בחי' שכינתא עילאה שבבחי' הבדלה היא בחי' פנימיות בינה, שלמעלה מבחי' מקור למדות[159]].

ולפי זה היו"ד הוא יסוד אבא, וי"ל שהוא בחי' הראי' באלקות, בחי' ראיית המהות (כמבואר בלקו"ת[160] שמידיעת השלילה באים לבחי' הכרה במהות הדבר[161]).

וזהו"ע „ידיד" — ב"פ י"ד, יחוד חו"ב ויחוד זו"נ. והיחוד הוא ע"י בחי' יצחק, בחי' גבורה, כמ"ש[100] „שמאלו תחת

151) ראה זהר ח"א לג, ב. רמט, ב. ח"ב רטו, א. ועוד. **152)** ראה לקו"ת ד"ה מזמור שיר חנוכת הא' (ברכה צח, ד) ג' פירושים בתיבת „דליתני" (ושם הוא לענין מעלת הנשמה). **153)** ישעי' לח, יד. **154)** כמו שאצי' נקרא „עליון" (ראה המשך תער"ב פ"ז (ח"א ע' טו). וש"נ) מפני שמובדל מבי"ע, וכידוע (ראה אוה"ת קרח ע' תשח. נ"ך ס"ע תרלט ואילך) בענין „כי ה' אלקיך אש אוכלה הוא" (ואתחנן ד, כד), שאצי' נקרא אש, כי הוא כמו יסוד האש, שמובדל מכל היסודות ואינו מתערב עמהם. **155)** ראה סידור (עם דא"ח) ח"א קג, ג ואילך. מאמרי אדה"ז על מארז"ל ע' שצד. תקס"ג ח"ב ע' תרמה. **156)** יחזקאל א, כב. **157)** שער כג (שער ערכי הכינויים) פכ"א. **158)** וי"ל שהו"ע מיצר הגרון המפסיק בין המוח והלב, שעל ידו היא המשכת המוחין אל המדות, והו"ע הבכן, שאינו מהות השכל (ראה סה"מ תרנ"ט ע' קכה. המשך תרס"ו ע' רלב. תער"ב פ"ב (ח"א ע' ה)). **159)** ולפי זה י"ל שענין הגבהה זו הוא ההתבוננות בבחי' ההפלאה ורוממות דאוא"ס (כנ"ל (אות כ) שמהתבוננות זו באה האהבה כרשפי אש), והיא בחי' ידיעת השלילה, שהיא בחי' פנימיות בינה (כמבואר בלקו"ת פקודי ו, ג). **160)** פקודי שם. **161)** וראה סה"מ תרס"ח ע' סט ואילך, שההכרה היא בחי' דעת, שהיא הממוצע שמחבר חכמה ובינה בפנימיותם. והיינו שע"י ההעמקה בבחי' ההכרה באים לבחי' ראיית המהות, שהו"ע ההתאמתות.

פתילה ועצים לאש ואור הנשמה. **והיינו על ידי תגבורת** (התגברות) **יסוד האש אלהי שבנפש האלהית** — משא"כ בשאר האהבות, הבאות מיסוד המים שבנפש האלקית. **ומזה** (מהתגברות יסוד האש) **באה** הנפש **לידי צמאון** — כשם שבגשמיות התגברות יסוד האש שבאדם מביאתו לידי צמאון, **וכמ"ש צמאה לך נפשי, ואח"כ** באה הנפש **לבחינת חולת אהבה** — כשם שצמאון שאינו בא לידי רווי' מביא לידי חולי, **ואח"כ באה** הנשמה **לידי כלות הנפש ממש** — שאילולא היתה מתעוררת בה תנועה של „שוב", עצירה ושיבה למקומה (כפי שיתבאר לקמן), היתה הנפש כלה ממש, **כמ"ש גם כלתה נפשי.**

והנה, מכאן — מבחינת „גבורות עליונות דבינה עילאה", **יצא שורש הלוים למטה** — הלויים ואופן עבודתם נמשכים מבחינת זו [**ולעתיד כשהעולם יתעלה יהיו הם**

לראשי וימינו תחבקני", שבחי' ימין היא בבחי' מקיף בלבד, והמשכה פנימית היא מבחי' גבורה[162], ולכן נקרא יצחק דוקא „ידיד".

(כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב[140])

○ **כג. התבוננות בגדולת א"ס ב"ה דכולא קמיה כלא ממש חשיב: שהתבוננות זו היא בהשגת הנשמות (כמבואר בתו"א[163]), ועל־ידה בפרט[164] תתלהט נפשו ברשפי אש התשוקה ליקר תפארת גדולתו.**

(כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב[165])

כד. כולא קמיה כלא ממש חשיב: ראה לעיל פ"כ אות טז.

כה. וליפרד מהפתילה והעצים שנאחזת בהן: הן „הפתילה" והן „העצים" קאי על הגוף, שהוא פתילה[166] ועצים[167] לנשמה, אלא שבגוף עצמו זהו החילוק בין מעשה ודיבור למחשבה[168].

אבל צ"ע לפרש ש„העצים" קאי על ענינים המאחיזים את הנשמה בגוף, ובפרט שאין **עצים מאחיזים האור בפתילה, כי אם שמן (מעשים טובים)[166].**

(כ"ק אדמו"ר[169])

כו. ומזה באה לידי צמאון: היינו שתחילה הוא בבחי' תשוקה בלבד, ואח"כ נעשה בבחי' צמאון.

(כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב[165])

כז. ומזה באה לידי צמאון וכמ"ש צמאה לך נפשי ואח"כ לבחי' חולת אהבה ואח"כ באה לידי כלות הנפש ממש: ביאור הענין:

עיקר אמיתת הצמאון[170] הוא עוצם תגבורת יסוד האש בפנימיות נקודת הלב. וכנראה בחוש, שכאשר יצמא האדם למים — הרי זה מפני עוצם תגבורת יסוד האש, שכאשר יתאחז בנקודת הלב לא יוכל כלי בשר הלב לסבול החמימות הגדולה.

ובאמת בחי' צמאון כדוגמא זו בעבודת ה' היא מדריגה גדולה, בבחי' מס"נ ממש, והיא בחי' „דחיקו דרחימו" הנזכרת בזהר[171], שמפני גודל עוצם תשוקתו הנפלאה

---

*) וראה ב„ליקוט פירושים" שם (אות מד) ובביאור תניא הנסמן לעיל רפמ"ג.

162) ראה אוה"ת תולדות תתד, ב ואילך. וראה גם ביאוה"ז לאדהאמ"צ (תרומה קה, ד ואילך) בענין „לאתדבקא . . ולאתקשרא", ובההגהות לשם (ביאוה"ז להצ"צ ע' תשצח) שהו"ע „אחותי רעיתי" (שה"ש ה, ב). **163)** וישב כט, ב ואילך. **164)** נוסף על ההתבוננות בגדולת ה' בכלל — איך שהוא ממכ"ע וסוכ"ע (שהו"ע „בגין דישתמודעון לי'" הנזכר ברע"מ (זח"ב מב, ב), כמבואר לעיל ספמ"ד*), שכשהיא בבחי' ידיעה והשגה גמורה (כנ"ל אות כא), ובהעמקת הדעת באיכות האור והגילוי, ה"ה משיג ומכיר את יקר תפארת גדולתו ית', ונרגש הענין בלבו, ומתפעל בלבו ברשפי אש התשוקה. **165)** המשך תער"ב פשצ"ח (ח"ד ע' א'קי). **166)** כנ"ל פל"ה. **167)** כנ"ל פכ"ט. **168)** ראה לקו"ת אחרי כו, א ואילך (ושם: „בג' דברים אלו (מחשבה דיבור ומעשה) אנו ממשיכין עלינו אור ה' להיות האור נאחז כמו ע"ד משל בפתילה או בעצים. וכמו שאנו רואים שאור הנאחז בעצים נעשה אור הרבה במאד מאד אבל הוא גס ועב, והנאחז בפתילה הוא אור מועט אבל הוא דק, ככה ענין התאחזות אור ה' במחשבה הוא אור מועט שאין פעולתו בהתגלות כל כך להחיות העולמות כמו פעולת המעשה ודבור .. אבל השראת אור ה' במחשבה היא רוחנית דקה מרוחניות הנמשך ונתפשט למטה בבחי' המעשה .. אלא שבבחינת המעשה והדיבור התפשטות האור הוא הרבה וניכר פעולותיו כו'"). **169)** הגהה לשיעורים בספר התניא — נדפסה (בחלקה) ב„שיעורים בספר התניא" ע' 687 הערה 6. **170)** אבל יש צמאון שהוא בחיצוניות הלב בלבד, כמ"ש (תהלים מב, ב) „כאיל תערוג על אפיקי מים כן נפשי תערוג גו'", והוא בחי' צעקה ברשפי אש הלב בחיצוניותו בלבד ולא בנקודתו. והוא כמשל כח המתאווה מכל תאוה גשמית, שרתיחת הדמים, אפי' כשהיא בתגבורת, אינה אלא רשפי אש התלהבות חיצוניות הלב בלבד, ואפילו אם תגדל ההתלהבות מאד — לא תגיע עדיין לנקודת הלב, שנקודת הלב היא דוקא כאשר יצא האור מהכלי מחמת תגבורת התשוקה (והו"ע „דחיקו ורחימו", כדלקמן בפנים). ולכן יובן למשכיל, שאפילו המלאכים השרפים בעלי השיר, שיוצאים בשירם וזמרם (ראה שבת רפ"ח), אף בגודל אש תשוקתם, אין זה אלא בחי' חיצוניות, פי' שאין להם כח הביטול לצאת לגמרי מכלי הגבלתם, להיותם מבחי' חיצוניות הכלים (משא"כ הנשמות, שהן מפנימיות הכלים דאצי'). וד"ל. **171)** ח"ג קצא, א.

להתדבק ולהתכלל במקור החיים לא יוכלו כלי השגתו ולבו לסבול גדרי גופו המוגבלים בעניני עוה"ז.

ולכן יבוא מזה מיד לבחי' „חולת אהבה", שיוכל לחלות בחושי גופו, מפני שלא נשלמה תשוקתו הנפלאה הנ"ל, להיותו אחוז בעניני עוה"ז המוגבלים. וכמשל „חולת אהבה" שבטבעיות (כדאיתא בגמ'[172]: „מעשה באדם אחד שנתן עיניו באשה אחת והעלה לבו טינא .. ימות ואל תבעל לו .. ימות ואל תעמוד לפניו ערומה כו'").

ואמיתת ענין הצמאון וענין „חולת אהבה" – כמעט במדרגה אחת הן, שהוא השיעור הקרוב מאד ליציאת חיי נפשו מחושי גופו מפני תגבורת התשוקה.

ולכן מיד יוכל לבוא מזה לידי כלות הנפש ממש (כדאיתא בזהר[173]: „זכאי קשוט .. כאילו .. מסתלקי" ממש).

(כ"ק אדמו"ר הזקן[174])

כח. מובן מזה שגם בחי' כלות הנפש היא בכלל בחי' אהבה כרשפי אש, היינו שהיא בבחי' רצון ולא בבחי' תענוג (כמו בחי' אהבה בתענוגים, שהיא בחי' מים, כנ"ל[88]), וכן הוא בקיצור תניא להצ"צ[175].

והיינו, שבחי' צמאון ובחי' כלות הנפש הן ב' מדריגות בהאהבה ד„בכל מאדך", שהיא האהבה שבבחי' הרצון העצמי שבנפש (לא מצד חיוב השכל, אלא שהנפש בעצמה רוצה באלקות[176]).

ובהקדים, שכאשר האדם מתפעל בדבר עצמי, יש בזה שני אופנים:

א) התפעלות הבאה מצד ההטבעה בלבד, שאף שמתפעל בפנימיותו ועצמותו, אין זה אלא בחיצוניות העצמיות. והסימן ע"ז הוא שההתפעלות באה בבחי' התפשטות, ומתפעל ביותר ברעש ובהתגלות גדולה מצד התגלות האהבה העצמית, ומ"מ גם בשעת ההתפעלות אינו מתבטל מעצם מציאותו, אלא הוא עדיין במציאות (וכן אח"כ).

ב) התפעלות אצל מי שהוא בבחי' מוחין דגדלות, שאצלו כל דבר הוא בהעמקת הדעת, ועי"ז הדבר הוא אצלו בהרגש ביותר, וההתפעלות היא בפנימיות העצמיות ממש. והסימן ע"ז הוא שהתפעלותו אינה ברעש והתגלות, אלא בחשאי בלי התגלות כלל. והיינו לפי שההתפעלות היא באופן שמתבטל כל מציאותו ועצמותו, ונשבר רוחו ולבו ממש בקרבו, ונעשה כנקודה לבד, ואינו שייך לשום התפשטות והתגלות כלל[177].

והתפעלות פנימית זו היא ע"י הדעת והשכל דוקא, שמעמיק מוחו ומחשבתו בהענין, כי כשם שהתפעלות המדות בכלל היא ע"י הדעת, דהיינו הרגש הדבר (שהרי יש מי שמתפעל ויש שאינו מתפעל כו'[178]) – כמו כן הוא באהבה עצמית שמצד עצם הנפש, שגם היא תלוי' בהעמקת הדעת, דהיינו בהרגש הדבר [וכמו שאנו רואים בחוש באב ובן, שיכול להיות שלא יתפעל גם בדבר הנוגע לנפש ממש (כמו בהעדר ר"ל), דאף שהאהבה העצמית ישנה בעצם, מ"מ אינה מתגלה מפני העדר הדעת, שאין הדבר אצלו בהרגש כ"כ].

והם ב' האופנים דצמאון וכלות הנפש בהאהבה ד„בכל מאדך":

א) בחי' צמאון – כשהאהבה היא בתוקף והתפעלות בנפש, בצמאון גדול להיכלל בעצמות אוא"ס שרשו ומקורו, וההתפעלות היא בהתגלות בלב (לא בבחי' מורגש כמו באהוי"ר שבהתגלות הלב, דאדרבה – היא בבחי' ביטול בתכלית, ומ"מ היא בבחי' התפעלות בהתגלות בלבו), היינו שהיא בבחי' התפשטות והתגלות הנפש, שבתוכו ופנימיותו הוא מרעיש מאד בנפשו, כענין „צמאה לך נפשי כמה לך בשרי גו'"[96] [אלא שצמאון זה אינו בא מן המיצר, כי אם מצד ההרגש דאוא"ס הנרגש בנפשו, שממנו נעשה צמאון במדה יתירה].

ואהבה זו היא למעלה מטעם ודעת לגמרי, היינו שאין בה תערובת המוחין כלל. ואף שההתעוררות לזה נעשית ע"י ההתבוננות בהפלאת אוא"ס ב"ה, שעי"ז אוא"ס נרגש בנפשו – מ"מ, הרצוא הוא מצד רצון הנפש מצ"ע[176], ועצם ההתפעלות היא רק בלב, היינו שאין בה (בשעת ההתפעלות) מפעולת המוחין, אלא מפעולת הלב בלבד, שהלב רץ וצמא ביותר, ואין זה מוסיף אור בהמוחין (ורק אח"כ, בשעת ה„שוב", יהי' עי"ז בחי' תוס' אור במוחין).

---

172) סנהדרין עה, א. **173)** הובא גם בתו"א מקץ לא, א. וראה זח"א רכ, א. **174)** מאמרי אדה"ז הקצרים ע' תקלו. **175)** נעתק לקמן. **176)** ראה גם שם פשט"ו (ח"ג ע' א'יז ואילך). **177)** וכדמצינו בעבודת ה' בתפלה, כמ"ש (שמואל־א א, יג) „וחנה היא מדברת על לבה גו' וקולה לא ישמע", שענין זה הוא דוקא בתפלה מקירות הלב ביותר, והוא ע"י הרגש הדבר, שנרגש ביותר, וכמ"ש לפנ"ז (שם, ו־ז) „וכעסתה צרתה גם כעס גו' ותבכה". וכן הוא בענין התפלה בכלל, דצלותא בחשאי דוקא (זח"א רי, א). והיינו כידוע שכללות ענין התפלה הוא על מילוי החסרון למעלה בבחי' מלכות [וגם כשמתפלל על החסרון שלו – צריך לידע שהסיבה לזה היא החסרון שיש למעלה, כמארז"ל (סנהדרין מו, א במשנה) „בזמן שאדם מצטער שכינה מה לשון אומרת כביכול קלני כו'", וצריך להתפלל ולבקש על מילוי החסרון למעלה, ועי"ז ממילא מתמלא החסרון שלו], וכשהאדם הוא בהעמקת הדעת דוקא נוגע לו הדבר בפנימיות עומק נפשו ובביטול כל מציאותו ממש, שהו"ע צלותא בחשאי, בחי' „קול דממה דקה" (מלכים־א יט, יב). **178)** ראה לקו"ת ואתחנן ו, ד. המשך תער"ב ח"ו ע' א'תרצא.

ואהבה זו, אף שהיא בפנימיות הנפש, אינה בבחי' עצמיות הנפש, אלא בהארת עצמיות הנפש, היינו בחיצוניות הרצון העצמי שבנפש. ולכן היא בלב בלבד, כי מקום התגלות הרצון הוא בפנימיות הלב (מאחר שהוא למעלה מהשכל).

ב) בחי' כליון – כשהאהבה היא בעומק נקודת הנפש, בבחי' אהבה עצמית ממש, שכל עצמותו היא בזה.

והתעוררות אהבה זו היא ע"י העמקת השכל, וע"י האהבה נעשה העמקת השכל ביותר (לא בבחי' השגה, כי אם בבחי' עומק שלמעלה מהשגה), עד"מ כאדם המעמיק מוחו ולבו ומחשבתו בדבר שחייו תלויים בו ונוגע לו עד הנפש ממש, כנ"ל שהתפעלות פנימית (גם בדבר הנוגע בנפש ממש), היא ע"י הדעת והשכל דוקא[179].

והיינו, שכשמעמיק במוחו ומחשבתו "בגדולת א"ס ב"ה דכולא קמי' כלא ממש חשיב", שכל ההשתלשלות מריש כל דרגין עד סוף כל דרגין הם כלא ממש לגביו ית', ו"לך ה' הגדולה"[180], שגם בחי' "ולגדולתו אין חקר"[22] היא "לך ה'", שבטלה בתכלית – עי"ז יהי' כוסף ותשוקת נפשו לעלות ולהיכלל בעצמות א"ס ב"ה בבחי' אהבה פנימית ועצמית, בבחי' כליון ממש, וכמ"ש "נכספה וגם כלתה נפשי גו'".

ואהבה זו היא בעצם הנפש הרבה יותר מבחי' הצמאון שבנפש, כי הצמאון הוא בבחי' חיצוניות העצמיות, והכליון הוא בבחי' פנימיות העצמיות.

וי"ל דאהבה זו, שהיא בבחי' הרצון (כנ"ל), היא במדריגה אחת עם בחי' אהבה בתענוגים שבבחי' התענוג. ולכן עסק התומ"צ מאהבה זו הוא "בבחי' שוב .. להיות דירה בתחתוני' לאחדותו ית'" (כדלקמן בפרקין), שהוא כמבואר לעיל[181] בענין "בני עלי'" (שעבודתם באהבה בתענוגים), אלא ששם הוא בדרך ממילא, משא"כ כאן הוא ע"י "זאת ישיב אל לבו גו'" (כדלקמן).

(כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב[182])

כט. וכמ"ש צמאה לך נפשי: אי אפשר לומר שכוונתו סתם להביא ראי' שיש צמאון בנפש, כי: (א) מאי קמ"ל? (ב) א"כ הו"ל להביא ראי' גם על ענין "חולת אהבה" דסמיך לי' – "כמ"ש[183] כי חולת אהבה אני". (ג) הו"ל להביא ראי' זו בכ"מ בתניא (לפני פרק זה)[184] כשמדבר ע"ד צמאון הנפש.

וי"ל דהוצרך לראי' כאן דוקא, כיון שהמדובר כאן הוא בנפש האלקית (ולא בכללות האדם או נה"ב), שגם בהיותה למטה היא "חלק אלקה ממעל ממש"[185], וגם לא "היתה .. בארץ צי'"[186] כבעל תשובה, כי אם הוא בדרגא שמתבונן "בגדולת א"ס ב"ה כו'", שלמעלה מדרגת "נכסוף נכספתה גו'" (וא"כ לכאורה לא שייך בדרגא זו ענין הצמאון).

ולזה מביא ראי': "וכמ"ש צמאה לך נפשי" – נפשו דדוד, שהיא נפש האלקית, שהרי אין לו יצה"ר[187], היינו שגם בנה"א שייך צמאון [והתירוץ (איך אפשר שיהי' צמאון במדריגה זו) – בסיום הכתוב: "בארץ צי'", שאינו בירושלים כי אם במדבר (אף שהוא "מדבר יהודה"[188]), וכדלעיל שמתבונן "דכולא קמי' כלא ממש" (ולכן כל זמן שאינו ב"ירושלים" ממש – הרי זה "ארץ צי'" לגביו)].

ועוד יש להוסיף, שהראי' היא גם שהתבוננות "בגדולת כו'" מביאה לצמאון, ועל זה מביא "וכמ"ש צמאה גו'", דרישי' דקרא: "אלקים א־לי אתה אשחרך" (שהו"ע ההתבוננות).

ועד"ז י"ל לקמן (בענין כלות הנפש), שהראי' שמביא שם "וכמ"ש וגם כלתה נפשי" היא דיש כליון הנפש גם בנפש האלקית דצדיק.

וגם שם יש להוסיף דהראי' היא גם על זה שאהבה זו היא העולה על האהבה ד"נכסוף כו'", ועל זה מביא "כמ"ש וגם כלתה נפשי", היינו שהעבודה ד"כלתה נפשי" היא הוספה ועלי' על העבודה שמזכיר קודם לזה: "נכספה". ועפ"ז מובן מה שמביא גם התיבה "וגם", דלכאורה הול"ל "וכמ"ש כלתה נפשי".

(כ"ק אדמו"ר[189])

ל. ואח"כ באה לידי כלות הנפש: זהו ענין המס"נ באחד דקריאת שמע, שבא ע"י הקדמת האהבה כרשפי אש בברכת אהבת עולם.

(כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב[165])

לא. ואח"כ באה לידי כלות הנפש ממש כמ"ש גם כלתה נפשי: ראה לעיל פי"ט אות ח הערה 59.

לב. כמ"ש גם כלתה נפשי: ראה לעיל אות כט.

לג. גם כלתה נפשי: כנראה צ"ל "וגם", כלשון הכתוב[190].

(כ"ק אדמו"ר[191])

179) ואף שהעמקה זו עיקרה הוא מבחי' הדעת, מ"מ האהבה הנולדת ממנה היא מבחי' הבינה דוקא (כמ"ש בריש פרקין), מצד היותה אהבה כרשפי אש שהיא מבחי' הבינה (ראה לעיל אות כא). **180)** דברי הימים־א כט, יא. **181)** ספ"י (ושם: "שגם עבודתם .. בקיום התורה ומצותי' הוא לצורך גבוה .. לייחדא קב"ה ושכינתי' בתחתונים"). **182)** המשך תער"ב ח"ו ע' א'תשיט ואילך. **183)** שה"ש ב, ה. **184)** ראה לעיל פ"ז. ועוד. **185)** לעיל רפ"ב. **186)** לעיל פ"ז. **187)** לעיל פ"א. וש"נ. **188)** תהלים סג, א (תחלת המזמור ד"צמאה לך נפשי גו'"). **189)** "שיעורים בספר התניא" ע' 688 הערה 8. **190)** ראה גם המשך תער"ב ח"ג ע' א'תכד. **191)** "מראה מקומות, הגהות והערות קצרות". "הערות ותיקונים בדרך אפשר". "שיעורים בספר התניא" שם.

[ולעתיד כשהעולם יתעלה יהיו הם הכהנים וכמ"ש האר"י ז"ל ע"פ והכהנים הלוים שהלוים של עכשיו יהיו כהנים לעתיד] ועבודת הלוים היתה להרים קול רינה ותודה בשירה וזמרה בניגון ונעימה בבחי' רצוא ושוב שהיא בחי' אהבה עזה זו כשלהבת היוצא מן הבזק כדאיתא בגמ' [פ"ב דחגיגה] ואי אפשר לבאר ענין זה היטב במכתב רק כל איש נלבב ונבון המשכיל על דבר ומעמיק לקשר דעתו ותבונתו בה' ימצא טוב ואור הגנוז בנפשו המשכלת כל חד לפום שיעורא דיליה [יש מתפעל כו' ויש מתפעל כו'] אחרי קדימת יראת חטא להיות סור מרע בתכלית שלא להיות עונותיכם

[ולעתיד כשהעולם יתעלה יהיו הם הכהנים (הלויים) — בזמן הזה הכהנים הם העיקר, ואילו הלויים הם טפלים לכהנים בלבד, כמ"ש (קורח יח, ב) „וילוו עליך וישרתוך"; ואילו לעתיד יהי' להיפך — הלויים יהיו העיקר, ויהיו למעלה מהכהנים, **וכמו שכתב האר"י ז"ל על פסוק והכהנים הלוים, שהלוים של עכשיו יהיו כהנים לעתיד]. ועבודת הלוים היתה להרים קול רינה ותודה, בשירה** בפה **וזמרה** בכלי שיר, **בניגון ונעימה** (נעימות), **בבחינת רצוא ושוב** — בניגון ישנן בדרך־כלל שני סוגי תנועות: תנועות של מרירות וגבורה, ותנועות של שמחה וחסד; וזהו ביטוי לעבודתם של הלויים, שהיתה באופן של „רצוא ושוב": „רצוא" ו„כלות הנפש", ו„שוב" — עצירה ושיבה, **שהיא** (בחינת „רצוא ושוב") **בחינת אהבה עזה זו** — כאמור לעיל, שאהבה זו היא בבחינת „רצוא ושוב", **כשלהבת היוצא מן הבזק** — כלי שבו מצרפים ומזקקים זהב, ופעולתו היא באופן שפורצת ממנו להבה, ומיד היא נעצרת ומתעלמת, **כדאיתא בגמרא [פ"ב דחגיגה]** — שפירוש הכתוב (לגבי חיות הקודש) „והחיות רצוא ושוב כמראה הבזק" הוא „כאור היוצא מפי הכבשן" (ופרש"י: „כריצה ושיבה של להב היוצא מפי הבזק"); וכן הוא באהבה זו, שתחילה יש בה „רצוא" — ריצה וכליון של הנפש, אבל לאח"ז — „אם רץ לבך שוב לאחד" (כמ"ש בספר יצירה), כלומר: כשלבך רץ

וכמ"ש האר"י ז"ל: **ראה לקו"ת להאריז"ל יחזקאל ד"ה ענין יחזקאל**[8]. **וראה מק"מ לזח"א יז, ב שלעתיד בזמן המשיח תהי' הלכה כבית שמאי, עיי"ש.** והכהנים הלוים: **יחזקאל מד, טו.** קול רינה ותודה: **ע"ד לשון הכתוב — תהלים מב, ה.** רצוא ושוב: **יחזקאל א, יד.** פ"ב דחגיגה: **יג, ב ובפרש"י ד"ה רצוא.** המשכיל על דבר .. ימצא טוב: **ע"ד לשון הכתוב — משלי טז, כ.** כל חד לפום שיעורא דיליה: **ע"ד לשון הזהר — ח"א קג, סע"א ואילך.** יש מתפעל כו' ויש מתפעל כו': **ראה גם לעיל ב„הקדמת המלקט".** סור מרע: **לשון הכתוב — תהלים לד, טו. לז, כז.** עונותיכם מבדילים: **ע"ד לשון הכתוב — ישעי' נט, ב.**

8) ושם: „הלויים היו ראויים להיות כהנים והכהנים במדריגת לויים, אלא שאח"כ נהפך הדבר .. אבל לע"ל .. מה שהיו תחלה כהנים עובדים יטלו הלויים עבודתם ומעלתם .. ואמר והכהנים הלויים, שהלויים יחזרו להיות כהנים".

○ **לד. ולעתיד שהעולם יתעלה יהיו הם הכהנים כו': כוונתו בזה לתרץ הסתירה — דלעיל אמר שאהבה זו היא** העולה **על האהבה דכהן, והרי הלויים (שאהבה זו שייכת אליהם)** טפלים **לכהן. ומתרץ דכן הוא כדלעיל (שאהבה זו נעלית יותר), אלא ש**העולם **צריך להתעלות (ואז יהיו הלויים הכהנים, ולא יהיו טפלים עוד).**

(ב"ק אדמו"ר[192])

לה. ולעתיד שהעולם יתעלה יהיו הם הכהנים וכמ"ש האר"י ז"ל ע"פ והכהנים הלוים שהלוים של עכשיו יהיו כהנים לעתיד: היינו שאז יהיו הגבורות גבוהות יותר מהחסדים, וכמארז"ל[193] **שלעת"ל יאמרו ליצחק דוקא „כי אתה אבינו, כי אברהם לא ידענו"**[194] **(כי אברהם הוא בחי' חסד, ושרשו מחסד דע"י, ויצחק הוא בחי' גבורה, ושרשו מגבורה דע"י)**[195]**.**

והטעם לכל זה:

„יצחק" הוא לשון צחוק, כמ"ש (גבי לידת יצחק)[196] **„צחוק עשה לי אלקים גו'".**

והנה, פירוש „צחוק" הוא בחי' התענוג הנולד מדבר חידוש ופלא (עד"מ כשעושין „קניגי"[197]**, שהוא מלחמת ב' חיות, כדי שיצחק המלך), וקאי על בחי' הבירורים**

192) „שיעורים בספר התניא" ע' 690 הערה 12. **193)** שבת פט, ב. נד, ב ואילך. ועוד. **194)** וירא כא, ו. **195)** ראה גם תו"א ר"פ תולדות. לקו"ת קרח **196)** ישעי' סג, טז. **197)** ראה ויק"ר פי"ג, ג.

מתוך „כלות הנפש" — שוב להמשיך התגלות אחדות ה' בעולם. והיינו, שמתעוררת באדם ההרגשה שהכוונה העליונה אינה בענין „כלות הנפש", אלא שהנשמה תהי' מלובשת בגוף ותקיים תורה ומצוות, שעל־ידי זה ממשיכה אלקות בעולם, ופועלת שתהי' התגלות „אחד" — אחדות ה' — בעולם.

ואי אפשר לבאר ענין זה היטב במכתב (בכתיבה), **רק כל איש נלבב** — שענין ה„לב" הוא בו בשלמות, **ונבון** — משתמש בכח הבינה, **המשכיל על דבר** — משתמש בכח החכמה, **ומעמיק לקשר דעתו ותבונתו בה'** (באלקות) — משתמש בכח הדעת, **ימצא טוב ואור הגנוז בנפשו המשכלת** (שיש בה שכל ותבונה), **כל חד לפום שיעורא דיליה** — כל אחד לפי שיעורו שלו **[יש מתפעל כו' ויש מתפעל כו'** — יש מי שמתפעל מההתבוננות באופן מסויים, ויש מי שמתפעל באופן אחר, ואינו דומה אופן התפעלותו של זה לאופן התפעלותו של זה**], אחרי קדימת יראת חטא** — תחילה צריכה להיות יראת חטא — היראה שלא להיכשל בחטא, **להיות סור מרע בתכלית, שלא להיות עונותיכם מבדילים כו'** („ביניכם לבין אלקיכם")

דרפ"ח ניצוצין, כאשר „אתהפכא חשוכא לנהורא ומרירו למיתקא"[198], בהתהפכות מדות הנפש הבהמית, שבחי' הרע דק"נ יתהפך לטוב ויעלה לבחי' קדושה, שהוא דבר חידוש שנמשך ממנו בחי' צחוק אצלו ית'. וזהו מ"ש[196] „צחוק עשה לי אלקים", שדוקא מבחי' שם אלקים המעלים ומסתיר נמשך הצחוק, כאשר הסתר זה מתהפך („אתהפכא חשוכא") לגילוי.

והשייכות לענינו של יצחק אבינו (מדת הגבורה) — כי ענין בירור הניצוצות נקרא „העלאת מ"ן", וכל העלאה היא ע"י בחי' גבורות דאור חוזר דוקא [וכענין בעלי תשובה, שעבודתם היא „בחילא יתיר"[199], ע"י צעקת הנפש בכל לב ונפש מאד, וכעין ר' אליעזר בן דורדיא, שיצתה נשמתו בבכי', וארז"ל[200] „יש קונה עולמו בשעה אחת"[201] עד שעולה לבחי' גבורה דעתיק, מקור כל הגבורות[202].

והנה, גילוי תענוג זה יהי' לעת"ל, לאחר השלמת כל הבירורים. ולכן נאמר „צחוק עשה לי אלקים" — לשון עבר, כי הבירורים עצמם הם במשך „שית אלפי שנין דהוי עלמא"[203]; „כל השומע יצחק לי"[196] — לשון עתיד, כי גילוי התענוג שע"י הבירורים יהי' לעת"ל.

אמנם, עכשיו בזמן הגלות, שעדיין לא נתבררה כל בחי' קליפת נוגה — עיקר העבודה היא דוקא בהמשכת גילוי אלקות למטה בבחי' אור ישר [וכענין צדיקים גמורים, שענין הצדיק הוא שמשפיע וממשיך מלמעלה למטה[204],

וכמ"ש[205] „לשבת יצרה", היינו שצ"ל בחי' שוב יותר מבחי' רצוא [וטעם הדבר — כי מבחי' הגבורות יש שורש יניקה לחיצונים יותר מבחי' החסדים, כידוע המאמר[206] „רישי' דעשו בעטפוי דיצחק"]. וזהו ענין אברהם, אותיות „אבר מה"[207], שמורה על בחי' החסד[208], שהו"ע המשכת אלקות למטה. ולכן ארז"ל[209] „ובחרת בחיים[210] — זו אומנות", ואמרו[211] „על כרחך אתה חי", כדי להמשיך האור למטה דוקא.

וזהו שעכשיו הכהנים הם העיקר והלויים טפלים להם, כמ"ש[212] „ונתתה את הלויים לאהרן וגו' נתונים המה לו", כי עכשיו השוב הוא העיקר. אבל לעת"ל, לאחר שיבוררו כל הבירורים ויזדכך כל העולם, ו„בלע המות לנצח"[213], „אין שטן ואין פגע גו'"[214] — אזי אדרבה, הגבורות יהיו נעלות יותר מבחי' החסדים, כנ"ל שעיקר הצחוק והתענוג העליון הוא דוקא מבחי' הבירורים דרפ"ח ניצוצין, שהם בחי' העלאת מ"ן (בחי' גבורות). ולכן אז יהיו הלויים כהנים, ויאמרו ליצחק דוקא (בחי' גבורות דאור חוזר) „כי אתה אבינו", וכענין „נקבה תסובב גבר"[215], „אשת חיל עטרת בעלה"[116].

(כ"ק אדמו"ר הזקן[216])

לו. וכן מבואר[217] בענין העבודה בבכורות:

ההפרש בין יחוס הכהנים ליחוס הבכורות הוא, שהכהנים נמשכת להם הכהונה מהאב דוקא (כי הם בחי' חסד, ששרשו

---

198) ראה זח"א ד, א. לעיל פכ"ז. **199)** ראה זח"א קכט, ב. לקמן אגה"ת פ"ח. ובכ"מ. **200)** ע"ז יז, א. **201)** משא"כ עבודת אברהם, שהוא מדת החסד — היא בבחי' „ואברהם זקן בא בימים" (חיי שרה כד, א), עלי' מדרגא לדרגא (ולא „בשעה אחת"), כנזכר בזהר על פסוק זה (שם, א). **202)** והיא המתלבשת במוחא סתימאה, היינו שהיא עצמה למעלה מבחי' מוחא סתימאה (שהרי בחי' ע"י הוא בחי' תחתונה שבמאציל), אלא שמתלבשת ויורדת במוחא סתימאה כדי להיות שורש הנאצלים. **203)** ר"ה לא, א. סנהדרין צז, א. **204)** ראה מאו"א אות צדי"ק ס"ו. פרדס שער כג (שער ערכי הכינויים) פי"ח ערך צדיק. **205)** ישעי' מה, יח. **206)** תיב"ע ויחי נ, יג. וראה בארוכה תו"א תולדות כ, ב ואילך. **207)** זח"א ד, רע"א. לקו"ת להאריז"ל ר"פ לך לך. **208)** ראה תו"א מג"א צ, א. לקו"ת דרושים לר"ה נו, ב. **209)** ירושלמי פאה פ"א ה"א. **210)** נצבים ל, יט. **211)** אבות ספ"ד. **212)** במדבר ג, ט. **213)** ישעי' כה, ח. **214)** לשון הכתוב — מלכים־א ה, יח. **215)** ירמי' לא, כא. **216)** לקו"ת ברכה צו, ג. **217)** ראה ספר הגלגולים פכ"ג. לקו"ת להאריז"ל יחזקאל (ד"ה ענין יחזקאל). מאמרי אדהאמ"צ בראשית ח"א ע' שד (וש"נ).

מחכמה הנקראת אבא), בחי' דכורא [משא"כ האם – אין נפקותא אם היא כהנת או ישראלית, כדתנן[218] „כל מקום שיש קידושין ואין עבירה הולד הולך אחר הזכר, ואיזה זו זו כהנת לוי' וישראלית שנשאו לכהן וללוי ולישראל"], ואילו בבכורות נהפוך הוא, שקדושת הבכור תלוי' ונמשכת מהאם, דהיינו מה שהוא בכור לאמו, כמ"ש[219] „קדש לי כל בכור פטר כל רחם"[220] („בפטר רחם תלא רחמנא"[221]).

והיינו שמעלת הבכור היא שהוא פוטר הרחם דנוקבא, היינו שמאירה במלכות (ששרשה מכתר, „כתר מלכות") הארה עליונה, ולכן כחו הוא מבחי' נוקבא ואימא[222].

והנה, קודם מיעוט הירח כתיב[223] „ויעש אלקים את שני המאורות הגדולים", דקאי על בחי' זו"נ, שהיו שוין בקומתן[224], ואח"כ נתמעט הירח, שבחי' הנוקבא ירדה בבי"ע להיות ראש לשועלים[225]. ולכן עכשיו העבודה בכהנים שיחוסם אחר האב, בחי' דכורא שהוא גבוה מבחי' נוקבא (כענין שם מ"ה שגבוה משם ב"ן), והנוקבא היא טפלה לו[226].

אבל לעת"ל, כאשר יושלם כל הבירור, ותתעלה הנוקבא יותר[227] להיות „אשת חיל[228] עטרת בעלה"[116] ו„נקבה תסובב[229] גבר"[215] (ע"י בחי' „צחוק עשה לי אלקים",

כנ"ל)[230], ויתעלה קו השמאל – יתעלו הבכורות[231], ואז תחזור העבודה להיות בבכורות שמבחי' נוקבא[232].

(כ"ק אדמו"ר הצ"צ[233])

לז. צ"ע[234] מענין השולט בשתי ידיו[235], שאעפ"כ היד הימנית חשובה יותר (שהרי עשר אצבעות ב' הידים הן כנגד עשר ספירות, וה' אצבעות יד ימין, שהן ה' ספירות ראשונות כח"ב חו"ג, חשובות יותר מה' אצבעות יד שמאל שהן תנהי"ם, אף שגם בתנהי"ם יומשך האור כמו בכח"ב חו"ג), וא"כ לפי זה גם לעת"ל [שאז יהי' בדוגמת השולט בשתי ידיו, כמ"ש[236] „והי' אור הלבנה כאור החמה", וכענין „ביום ההוא יהי' גו"', שבחי' ו"ה יהי' כמו בחי' י"ה[237], היינו שיהי' הכח בשמאל כמו בימין] יהי' אהרן עיקר[238].

ואפשר לומר שיהי' ע"ד מארז"ל[239] „חד אמר שוהם וחד אמר ישפה, אמר הקב"ה להוי כדין וכדין".

(כ"ק אדמו"ר הצ"צ[240])

לח. וכמ"ש האר"י ז"ל ע"פ והכהנים הלוים שהלוים של עכשיו יהיו כהנים לעתיד: וזהו „והכהנים הלויים" – שמעלת הכהנים תתבטא בזה שהם לויים.

(כ"ק אדמו"ר[241])

218) קידושין סו, ב. **219)** בא יג, ב. **220)** ואף שישנו גם בכור לנחלה, שתלוי באב דוקא (בכורות מו, א במשנה) – אין זה ענין קדושת הבכור, שתלוי' באם דוקא (כדמוכח ממ"ש „קדש לי גו' פטר כל רחם", הרי שקדושת הבכור נזכרת רק על פוטר הרחם). **221)** קידושין כט, ב. בכורות מז, א. **222)** ולכן נטל יעקב את הבכורה מראובן ונתנה ליוסף, לפי שיוסף בא מרחל, שהיא „הירח" (וישב לז, ט), היינו שהיא עיקר בחי' נוקבא, מלכות דאצי' שהיא המקור דבי"ע [וזהו שרחל היא „הקטנה" (ויצא כט, טז), ה' קטנה, משא"כ לאה היא „הגדולה", ה' גדולה, עלמא דאתכסיא], שממנה דוקא נמשך עיקר ענין הבכורה, שהוא בחי' שם ב"ן המברר ניצוצין דתהו (ראה אוה"ת שה"ש ע' תשנח). ולכן נתן לו יעקב גם הבכורה מהאב, שיהי' גם בכור לנחלה. **223)** בראשית א, טז. **224)** וראה זח"א כ, א שאע"פ שהיו ב' שמות, הוי' ואלקים, מ"מ היו שוין בקומתן, בדוגמת או"א, שגם הם בחי' ב' שמות אלו, ועכ"ז הם שוין ונקראים „תרין רעין כו'" (זח"ג ד, א). וזהו מ"ש בלקו"ת להאריז"ל עה"פ (זכרי' יד, ט) „ביום ההוא יהי' גו' שלעת"ל יהי' בחי' ו"ה כמו בחי' י"ה, היינו שזו"נ שהם עכשיו ו"ה, בחי' דודים, יהיו לעת"ל כמו בחי' י"ה, „תרין רעין". **225)** ועז"נ (בראשית ג, טז) „ואל אישך תשוקתך והוא ימשל בך": „ואל אישך תשוקתך" – שתשוקתה להתעלות באצילות; „והוא ימשל בך" – שבעל כרחה יורדת לבי"ע, כמ"ש (משלי לא, ו) „ותתן טרף גו'" (ראה לקו"ת במדבר ג, ב. ועוד). ובעבודה הו"ע השוב שאחר הרצוא, להשפיל עצמו בעסק מצוות מעשיות ותושבע"פ (ראה לקו"ת שלח מ, סע"ד ואילך). **226)** והיא בחי' שם אלקים שמאיר בבריאה, משא"כ בחי' דכורא שרשו מבחי' שם הוי'. **227)** היינו שתהי' לה בחי' עלי' יותר מאשר היתה קודם המיעוט, שאז היו רק שוין בקומתן, ואילו לעת"ל תהי' הנוקבא במדריגה נעלית יותר מהדכורא. והיינו ע"י המיעוט וההסתר שהי' בינתיים (שהיתה אז בבחי' עני, וכתיב (ישעי' סו, ב) „ואל זה אביט אל עני כו'"), שעי"ז נעשה בחי' „עזר" מבחי' „כנגדו" (ראה לקו"ת דרושים לשמע"צ צ, ב). **228)** „חיל" בגימטריא מ"ח, ב"פ כ"ד אותיות ד„ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד" (ראה לקו"ת פ' ראה כח, ג. ועוד). **229)** היינו שלפי שמבררת רפ"ח ניצוצין דתהו שלמעלה מהתיקון, נעשה ע"ז „נקבה תסובב גבר", מבחי' סובב כל עלמין. **230)** ראה גם לקו"ת צו ז, סע"ג ואילך. שה"ש מח, ב. **231)** וע"ד עולם התהו שקדם לעולם התיקון, אלא שעכשיו נפל למטה, אבל כשיתברר יהי' בחי' ב"ן גבוה מבחי' מ"ה. **232)** וכן הי' קודם חטא העגל, שע"י יצי"מ ומ"ת פסקה זוהמת הנחש שהטיל בחוה, ונתעלית הנוקבא [וכמבואר בלקו"ת (שה"ש טו, ב) בענין מ"ש ביצי"מ (בא יב, כג) „ופסח ה' על הפתח", שהדילוג הי' עד לבחי' המלכות הנקראת פתח], ולכן היתה אז העבודה בבכורות (בכח הבירורים שמעולם התהו, שהו"ע הבכורה, כנ"ל הערה 222). אלא שע"י חטא העגל חזרה הזוהמא, ולכן ניטלה העבודה מן הבכורות הבאים מבחי' הנוקבא (שעכשיו חזרו החיצונים לינק ממנה), וניתנה לכהנים שיחוסם מהאב, בחי' דכורא (כי מהחסדים אין יניקת החיצונים כמו מהגבורות). ובאופן אחר י"ל, שקודם שהוקם המשכן היתה ההעלאה רק בבחי' מלכות, ולכן היתה העבודה בבכורות, כי הבכורות שהם מבחי' מלכות (או כמו יוסף שהוא מבחי' יסוד) גבוהים משאר אנשים שהם מבחי' י"ב בקר דבריאה. אבל משהוקם המשכן, שהוא מבחי' אור אבא, שם מ"ה, והו"ע חיבור ז"א ונוקבא, היתה העבודה בכהנים שהם מבחי' דכורא. **233)** אוה"ת תולדות תתכא, א. מקץ שמג, סע"ב ואילך. בא ע' שמא. שמיני ע' מ. קרח ס"ע תשכו ואילך. שה"ש ע' תש. ביאוה"ז ח"ב ע' תתנב. **234)** ראה גם אוה"ת חנוכה שלז, ב. **235)** ראה בכורות מה, א (במשנה). מנחות לז, א. **236)** ישעי' ל, כו. **237)** ראה לעיל הערה 224. וש"נ. **238)** וראה תו"א תצוה פב, א ואילך. **239)** ב"ב עה, א. **240)** אוה"ת קרח ע' תשכז ואילך. **241)** תו"מ תשמ"ב ח"ד ע' 1789.

לט. הלוים של עכשיו יהיו כהנים לעתיד: מה שמדייק ומוסיף „שהלויים של עכשיו", „יהיו **כהנים לעתיד" – י"ל דבזה מיישב הקושיא, דאיך אפשר שייעשו הלויים כהנים, והרי התורה אמרה[242] „לנו ולבנינו עד עולם", שמזה ידעינן[243] שלא יהי' בה שינוי[244]. ולזה מבאר, דאלה** שעכשיו **(ולא בזמן ההוא) הם לויים –** יהיו **כהנים לעתיד (כי יוולדו לאב כהן), ואין זה שינוי בתורה.**

ואם תאמר: א"כ (דלעת"ל יוולדו הלויים לאב כהן), מהו החידוש **בדברי האריז"ל (שהרי כל מי שנולד לאב כהן כהן הוא)?**

וההסברה פשוטה: הלויים הם לויים (בעניני תומ"צ – היינו אופן עבודתם בביהמ"ק ועד"ז בתפלה וכו') – מפני שנשמתם **בחי' לוי (גבורה וכו'); ועד"ז הכהנים הם כהנים – מפני** שנשמתם **בחי' כהן איש החסד (כדלעיל בפרקין). ולעתיד לבוא הנשמה שבבחי' לוי תהי'** למעלה **מהנשמה שבבחי' כהן, ולכן יוולדו נשמות אלו בדוקא לאב כהן.**

(כ"ק אדמו"ר[245])

מ. כשלהבת היוצא: אפשר שצ"ל: „היוצאה", כי בכ"מ[246] „שלהבת" לשון נקבה.

(כ"ק אדמו"ר[69])

מא. ואי אפשר לבאר ענין זה היטב במכתב רק כל איש נלבב ונבון המשכיל על דבר ומעמיק לקשר דעתו ותבונתו בה' ימצא טוב ואור הגנוז בנפשו המשכלת כו': כי אין אדם יכול להביא תוכן כוונתו בכתב, וכענין „תוונא דליבא לא כתבי אינשי"[247].

והטעם לזה – כי בכתיבת דבר שכל באצבע היד, אין לאצבע שום שייכות אל השכל[248], אלא שע"י כמה ממוצעים מתחברת הנפש המשכלת עם הנפש החיונית, ונמשך ממנה הארה דהארה המתלבשת בכח התנועה שבדם שבאצבע, ונמצא שהכתיבה ביד באה בבחי' נבדל לגמרי מן השכל.

ואפילו בדיבור, שבזה יכול לבאר יותר תוכן כוונתו – גם אז אין השכל נמשך כמו שהוא אצלו, ורק במחשבת והשערת השכל (שכל המקבל**) יכול המקבל לבוא על פנימיות הכוונה. וזהו שמסיים כאן: „רק כל איש נלבב ונבון המשכיל על דבר ומעמיק לקשר דעתו ותבונתו בה' ימצא טוב ואור הגנוז בנפשו המשכלת כו'".**

(כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב[249])

מב. נלבב: ע"ד לשון הכתוב[250] „ואיש נבוב ילבב", **שפירושו „יקנה לב"[251].**

(כ"ק אדמו"ר[252])

מג. יש מתפעל כו' ויש מתפעל כו': וכמו[253] במלאכים עליונים, שהשרפים אומרים בהתלהבות גדולה „קדוש גו'", בבחי' רצוא (העלאה), והאופנים וחיות הקודש אומרים ברעש „ברוך גו'", שרוצים בהמשכה. ועד"ז „פני ארי' אל הימין"[254] – בהתפעלות אהבה, ו„פני שור מהשמאל"[254] – בהתפעלות יראה[255]. ובזה גופא יש חילוקי דרגות במדריגות שונות, כדמצינו[256] שמחנה מיכאל באהבה הוא קפ"ו אלף מחנות, ומחנה גבריאל ביראה הוא קנ"א מחנות.

וכמו כן הוא בנשמות, שהן חלוקות בהתעוררות והתפעלות המדות כפי שרשן בבחי' ז"א דאצי'.

(כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ[257])

מד. יש מתפעל כו': הרמז בתיבת „כו" – ע"פ פשוט הוא לאופן ההתפעלות ומהותה, שאין כאן המקום לבאר זה. ולהעיר ג"כ מ„הקדמת המלקט" שהוסיף תיבת „ומתעורר", ומלקו"ת ר"פ במדבר וביאורו[258].

(כ"ק אדמו"ר[259])

---

242) נצבים כט, כח. **243)** רמב"ם הל' יסוה"ת רפ"ט. **244)** ואינו דומה לענינים אחרים שמצינו שיהי' בהם שינוי לעת"ל (ולכאורה זוהי קושיא על היסוד שהתורה לא תשתנה) – שתהי' ההלכה כבית שמאי (ראה בהנסמן במ"מ ד"ה וכמ"ש הארי' ז"ל), „עתיד חזיר ליטהר" (נסמן בלקו"ש חכ"ט ע' 128 בשוה"ג), וכן מה שהקב"ה יתיר השחיטה שלויתן שוחט לשור הבר בסנפיריו (ויק"ר יג, ג), כי: בענין הלכה כב"ש – הרי על פי דין, בי"ד הגדול מבי"ד הקודם יכול לפסוק אחרת, ומובן שזהו ג"כ בנוגע להכרעה במחלוקת ב"ש וב"ה – הלכה כמי (משא"כ בנוגע ללויים וכהנים, שאין בזה שייכות כלל לבי"ד ולמחלוקת וכו'). בענין „עתיד חזיר ליטהר" – החתם סופר (תורת משה לפ' שמיני) מתרץ שאז ישתנה סימנו ויעלה גרה. ובענין התרת שחיטת שור הבר בסנפירי הלויתן – קושיא מעיקרא ליכא, כי המדובר הוא על פעם אחת שישחטו כך, ובהוראת שעה – הרי דין התורה הוא שאפילו נביא מורה, וכ"ש הקב"ה מקור הנבואה. וזהו הדיוק (בויק"ר שם) „חידוש תורה" (ולא נאמר „שינוי"), כי זהו חידוש (הוראה), אבל אין בזה שינוי*. **245)** אגרות־קודש חכ"ג ע' עדר. הגהות ומענות לשיעורים בספר התניא (כתי"ק) – נדפסו (בחלקן) ב„שיעורים בספר התניא" ע' 690 הערה 15. **246)** יחזקאל כא, ג. איוב טו, ל. ביצה לט, א. **247)** ראה פרש"י סנהדרין לה, א ד"ה ליבא. **248)** ראה גם מאמרי אדהאמ"צ קונטרסים ע' תקלד ואילך. אוה"ת שמיני ע' תסח ואילך. **249)** המשך תער"ב פקמ"ח (ח"ב ע' שצג). **250)** איוב יא, יב. **251)** מצו"צ שם. **252)** „מראה מקומות, הגהות והערות קצרות". **253)** בהבא לקמן – ראה גם סה"מ פר"ת ע' רפב. **254)** יחזקאל א, יו"ד. **255)** ראה גם לעיל רפל"ט. **256)** כנראה הוא עפמ"ש בזהר (ח"ג קנד, א. קנה, א). ולא קפיד להעתיק גם מספר המאות אשר בזהר שם (כ"ק אדמו"ר – הערה לסה"מ ה"ש"ת ע' 40. תש"ג ע' 84. ה'שי"ת ע' 176). **257)** סה"מ תש"א ע' 86. ה'שי"ת ע' 175. **258)** ששם נתבאר שהחילוקים באופן ההתפעלות כו' הם בבחי' הרצון שלמטה מהדעת דוקא. **259)** אגרות־קודש

---

*) וראה בארוכה קונטרס בענין תורה חדשה מאתי תצא (תו"מ תנש"א ח"ג ע' 278 ואילך). קונטרס בענין הלכות תושבע"פ שאינן בטלין לעולם (תו"מ תשנ"ב ח"א ע' 178 ואילך).

ליקוטי אמרים

◆◇ **מבדילים כו' ח"ו. והנה סדר העבודה בעסק התורה והמצות הנמשכת מבחי' אהבה עזה זו היא בבחי' שוב לבד כמ"ש בספר יצירה ואם רץ לבך שוב לאחד פי' ואם רץ לבך היא תשוקת הנפש שבלב בחלל הימני כשמתגברת ומתלהבת ומתלהטת במאד מאד עד כלות הנפש ממש להשתפך אל חיק אביה חיי החיים ב"ה ולצאת ממאסרה בגוף הגופני ונשמי לדבקה בו ית' אזי זאת ישיב אל לבו מארז"ל כי ע"כ אתה חי בגוף**

מבדילים כו' ח"ו („ביניכם לבין אלקיכם") — בכל אופן של התפעלות שיהי', תמיד בהכרח שתקדם לה יראת חטא ו„סור מרע" בתכלית, שאם לא־כן לא יוכל לבוא לידי אהבה.

ועתה יבאר אדה"ז, שמאחר שאהבה זו היא אהבה שיש בה „כלות הנפש", היינו שהנפש חפצה לכלות ולהסתלק מן הגוף לגמרי — אין בכחה לחייב את ענין עבודת ה' על־ידי לימוד התורה וקיום המצוות, שהרי לימוד התורה וקיום המצוות הם בנשמה כמו שהיא מלובשת בגוף דוקא, ואילו כאן חפצה הנשמה לצאת מן הגוף לגמרי; אלא סדר העבודה בלימוד התורה וקיום המצוות הנמשכת מאהבה זו (שהרי בכל אהבה, תכלית האהבה אינה האהבה עצמה, אלא שהאהבה תכניס ותוסיף חיות בלימוד התורה ובקיום המצוות, כנ"ל) הוא באופן של „שוב" בלבד — שיבה והתאפקות מ„כלות הנפש", מתוך הרגשה שהכוונה העליונה אינה „כלות הנפש", אלא שהנשמה תהי' מלובשת בגוף ותקיים

בספר יצירה: **פ"א מ"ח.** להשתפך אל חיק אביה: **ע"ד לשון הכתוב — איכה ב, יב.** לדבקה בו: **לשון הכתוב — עקב יא, כב. נצבים ל, כ.** זאת ישיב אל לבו: **ע"ד לשון הכתוב — איכה ג, כא.** כי ע"כ אתה חי: **אבות פס"ד. וראה גם תו"א וישלח כה, ב**[9]**. מקץ לו, ב ואילך**[10]**. לקו"ת שלח מח, ד**[11].

9) ושם: „בן עזאי הי' בבחי' רצוא דאה"ר הנ"ל בבחי' כלות הנפש ולא רצה להיות נשפל בבחי' שוב .. לכן הציץ ומת .. אכן אין זה דרך התורה שהיא בבחי' תיקון, כי לשבת יצרה ובע"ח אתה חי כו'". ובהמשך הענין שם: „ובע"כ אתה חי להמשיך אא"ס למטה דוקא בתומ"צ (כמ"ש בתניא פ' נג*)".

10) ושם: „בחיר הרצוא של הנשמה הוא בחי' מס"נ בק"ש .. לדבקה בו עד מיצוי הנפש. ואחר שיהי' כך ברצוא יהי' כך בשוב .. וזה כל האדם להיות רץ לבך ושוב לאחד כו' כי בע"כ אתה חי כו'".

11) ושם: „אין תכלית הכוונה בביטול זה וכלות הנפש זו שישאר כן .. אלא העיקר הוא שאחר כלות הנפש זו ימשיך מלמעלה למטה להיות גילוי א"ס למטה (וכמ"ש .. וע' בסש"ב ס"פ חמשים)".

*) כן הוא בתו"א לפנינו. ואולי צ"ל „פ' נ" (**המו"ל**).

○ **מה. והנה סדר העבודה בעסק התורה והמצות הנמשכת מבחי' אהבה עזה זו היא בבחי' שוב לבד כמ"ש בספר יצירה ואם רץ לבך שוב לאחד .. כי ע"כ אתה חי כו': ביאור הטעם שדוקא ב„בחי' אהבה עזה זו" העבודה הנמשכת ממנה היא „בבחי' שוב לבד", בהקדמת כללות החילוק בין אהבה ליראה:**

אהבה (בכלל, מלבד „אהבה עזה זו") — **היא בחי'** חסד, **ואינה כרשפי אש אלא כמים, רצון פשוט בלא אש, כמ"ש**[260] **„זכור אב נמשך אחריך כמים".**

והיינו שהאהבה אינה בבחי' ביטול, אלא כמשל האדם האוהב את חברו, שהוא כענין החיבוק, דהיינו (לא חיבוק בידים, אלא) חיבור אמיתי של החיות שלו בחיות חברו, ונמצא שכשאוהב את חברו ה"ה אוהב את עצמו ג"כ [כמו למשל אב האוהב את בנו לפי שהוא ממהותו, או מי שאוהב דבר שכל ולכן כשרואה איש בר שכל ה"ה אוהבו].

ובאופן זה מחברת האהבה שני הפכים, כמו שני בני אדם הנפרדים במדות ושכל כו', עד שיכול לבטל רצונו מפני רצון חברו, אף שבאמת בנקודת לבבו אוהב את עצמו יותר, כי רצון חברו נעשה רצונו שלו.

משא"כ יראה[261] **— ענינה ביטול וצמצום מהותו בפני הגדול ממנו, אף שהוא עצמו אינו מסכים לרצון הגדול. וכמשל העומד לפני המלך, שאף שבגופו הוא עומד על עמדו, מ"מ החיות שבו מצטמצמת [וכדאיתא בשו"ע**[262] **ש„אין ישיבת האדם ותנועותיו ועסקיו והוא לבדו בביתו כישיבתו ותנועותיו ועסקיו והוא לפני מלך גדול כו'", שטעם החילוק בין הנהגתו בביתו להנהגתו כשעומד לפני המלך היא לפי שהקטן מצטמצם לגבי הגדול].**

ורעותא דליבא הוא בחי' הכלולה משניהם[263]**, כי ענינה ביטול גמור שלמעלה מן השכל לעצמיות אלקות, עד שאין לו רצון כלל. וזהו ענין „בחי' אהבה עזה זו", הבאה**

חי"ג ע' רסב. **260)** נוסח הפיוט לתפלת גשם. **261)** היינו יראה תתאה, הנמשכת מההתבוננות ד„מהארץ לרקיע מהלך ת"ק שנה כו'" (כנ"ל רפמ"ג). ויראה עילאה היא בבחי' „אין עוד", והיא בביטול יותר גדול, בדוגמת הביטול למי שאינו ממהותו כלל. **262)** או"ח בתחלתו. **263)** אלא שאהבה ויראה הם בחי' גדפין (תחלה יראה — לבטל מהותו, ואח"כ אהבה — להפוך רצונו), להביא את האדם למדריגת רעותא דליבא, כמשל הכנפיים הנושאים את העוף ממקום זה למקום אחר.

◆◇ **והנה סדר** שנה פשוטה: **כב אייר.** שנה מעוברת: **כג אייר**

תורה ומצוות: **והנה, סדר העבודה בעסק התורה והמצות הנמשכת מבחינת אהבה עזה זו, היא בבחינת שוב לבד** — הימנעות מ„כלות הנפש", כדי להשלים את הכוונה העליונה, שהיא בנשמה דוקא כמו שהיא מלובשת בגוף, **כמ"ש בספר יצירה ואם רץ לבך שוב לאחד, פירוש ואם רץ לבך, היא תשוקת הנפש שבלב בחלל הימני** (מקום הנפש האלקית) **כשמתגברת** התשוקה **ומתלהבת ומתלהטת במאד מאד עד כלות הנפש ממש, להשתפך אל חיק אביה** (שרשה) **חיי החיים ברוך הוא, ולצאת ממאסרה בגוף הגופני וגשמי לדבקה בו ית'** — זהו פירוש „ואם רץ לבך", היינו שהלב „רץ" באהבה בלתי מוגבלת עד „כלות הנפש", **אזי** „שוב לאחד", כלומר: **זאת ישיב אל לבו** (יתבונן במחשבתו), **מאמר רז"ל כי על כרחך אתה חי** — אף אם תשוקתך היא היפך החיים, „כלות הנפש" — על כרחך עליך לחיות **בגוף הזה להחיותו, כדי להמשיך חיים עליונים מחיי**

„מבחי' גבורות **עליונות דבינה עילאה" — שהיא „כרשפי אש", שהאש מכלה את הכלי, היינו שבא לידי ביטול נפשו והתכללותה באמת, עד שאינו מרגיש א"ע כלל וכלל ואינו רוצה שום דבר.**

ולכן באהבה זו העסק בתומ"צ הוא „בבחי' שוב לבד", כמארז"ל „על כרחך **אתה חי", מאחר שאין לו עוד רצון כלל.**

וזהו „ואם רץ לבך שוב לאחד": „ואם רץ לבך" — היינו שהוא בבחי' רצוא כ"כ עד שאין לו עוד לב כלל, „שוב לאחד" **— כי בחי' רצוא זו היא למעלה מבחי' אחד [כי לשון „אחד" מורה שיש איזה מציאות דבר, רק שמציאות זו מיוחדת במאצילה ומקורה והכל אחד, משא"כ בחי' רצוא הנ"ל הוא התכללות נפשו במקורה באמת, ועל המקור עצמו לא שייך לשון „אחד"], ולכן צריך לשוב לבחי' „אחד", שהו"ע דירה בתחתונים.**

אבל בכל אהבה שאינה בבחי' רצוא הנ"ל, רק שרוצה לדבקה בו — הנה גם עסק התומ"צ (שאחרי האהבה) הוא בבחי' רצוא[264] לדבקה בו, מתתא לעילא, מאחר שרוצה עדיין לדבקה בו ושתתכלל נפשו במקורה כדי לרוות נפשו הצמאה, וכדי לרוות צמאון זה עוסק בתומ"צ (בבחי' „הוי כל צמא לכו למים"[265]), שהרי א"א לייחד נפשו שתתכלל במקורה כי אם ע"י התומ"צ.

(כ"ק אדמו"ר הזקן[266])

מו. סדר העבודה בעסק התורה והמצות הנמשכת מבחי' אהבה עזה זו היא בבחי' שוב לבד: משמע שהעבודה „בבחי' שוב לבד" שייכת רק ע"י „בחי' אהבה רבה זו". וכן משמע ממ"ש בתו"א ד"ה שמאלו תחת לראשי[267]: „וזהו ענין מעלת הזהב על הכסף הנזכר בלקוטי אמרים, והבחינה שוב שאחר זה **הוא בחי' וימינו תחבקני כו'".**

וצ"ע מהמבואר בלקו"ת ד"ה והי' מספר בני ישראל[268] בענין ד' יסודות שבנפש, דממ"ש שם מובן שהם ב' פעמים רצוא ושוב, כי ארץ לשון רצוא[269], ובחי' מים הוא שוב, ואח"כ אש ורוח הם ג"כ רצוא ושוב.

ויש לתרץ, דיש ב' בחינות בעסק התומ"צ שהוא בחי' שוב (כמבואר בתו"א ולקו"ת[270]): (א) ע"ד „ישראל מתקשראן באורייתא"[271], היינו שהתורה היא המשפיע, והאדם הוא בחי' נוקבא ומקבל מהתורה; (ב) שהתורה היא המקבל, כי האדם ממשיך אוא"ס בתורה.

והנה, עיקר בחי' „ושוב" הוא בחינה הב', שהרי באומרו „ושוב" משמע שהוא למעלה מהמקום שהוא שב לשם. וכיון שה„שוב" הוא עסק התומ"צ, איך אפשר שיהי' האדם למעלה מהתומ"צ, אלא שהוא ע"י רעו"ד ליכלל בא"ס ממש, ע"י בחי' „אית רצון" שלמעלה מהשכל[272], ומשם הוא ממשיך אוא"ס בחכמה.

משא"כ בבחינה הא', שענינה עסק התורה „אדעתא דנפשי'" לקשר נפשו בתורה, והתורה היא בחי' חתן, והנשמה היא בחי' כלה (והוא ה„שוב" דבחי' „בכל נפשך") — אין זה עיקר בחי' „ושוב", ואדרבה — זהו כעין רצוא (אלא דמ"מ נקרא „ושוב", לפי שהוא בבחי' המשכה מלמעלה למטה).

ולכן א"ש, שדוקא עסק התורה שלאחר האהבה בבחי' „בכל מאדך", שהיא „כמעלת הזהב על הכסף", שעי"ז

---

264) ואף שבאמת לפניו ית' הכל הוא בבחי' שוב, דירה בתחתונים, מ"מ אצל האדם הוא בבחי' רצוא, כבפנים. **265)** ישעי' נה, א. וראה לעיל ספ"י. ספ"מ. **266)** מאמרי אדה"ז הקצרים ס"ע תלה ואילך. ענינים ח"א ע' לג ואילך. **267)** תשא פו, ב. **268)** במדבר ה, סע"א ואילך. **269)** ראה ב"ר פ"ה, ח. **270)** ראה תו"א תצוה פב, ד: „והנה על בחי' לבוש זה הוא ענין מה שארז"ל שהתורה נק' כלה ומאורשה קהלת יעקב, וישראל הם בחי' חתן המשפיע כו', שהם המשפיעים להיות בחי' אוא"ס בחכמה כו'. לקו"ת תצא לז, סע"א ואילך: „והנה עי"ז ולקחת לך לאשה, שהצ' דצלם נקרא אשה לגבי תורה, שהתורה הוא החתן ביום חתונתו זה מ"ת. ולפעמים נק' התורה כלה א"ת מורשה אלא מאורשה כו'", ושם הראה מקום ללקו"ת שה"ש מ, סע"א ואילך. וראה גם סידור עם דא"ח דרושי חתונה בתחלתו (ח"א קצ, ג ואילך) בפי' מארז"ל (פסחים סח, ב) „מעיקרא כי עביד איניש אדעתא דנפשי' קא עביד", שהכוונה בזה „כדי לתקן נפשו ולהעלותה ולקשרה באור א"ס ב"ה", וענין עוסק בתורה לשמה היינו „לשם התורה עצמה", להמשיך בה אוא"ס ב"ה. **271)** ראה זח"ג עג, א. **272)** ראה תו"א ויקהל פז, ד.

הזה להחיותו כדי להמשיך חיים עליונים מחיי החיים ב"ה למטה (בעולם הזה), **ע"י** התורה, שהיא **תורת חיים** — שעל־ידה ממשיכים את החיים העליונים למטה, **להיות דירה בתחתונים** (בעולמות ובנבראים התחתונים) **לאחדותו ית' בבחינת גילוי** — כשם שבדירה מתגלה האדם בכל עצמיותו כמו שהוא, כך תתגלה בעולם התחתון ובנבראים התחתונים אמיתת ענין אחדות ה', **כמו שנתבאר לעיל** — שזוהי תכלית הכוונה בעבודת האדם, לעשות את העולם דירה לו ית'; זהו „שוב לאחד" — שוב מהאהבה ומ„כלות הנפש", כדי לגלות „אחד" — אחדות ה' בעולם. **וכמ"ש בזהר הקדוש למהוי אחד באחד** — שיהי' „אחד" ב„אחד", **פירוש, שהיחוד הנעלם יהיה בבחינת עלמא דאתגליא** — פירוש „אחד באחד" הוא, שה„אחד" (היחוד) שבעולם ומדרגה עליונים יותר, שהוא נעלם ואינו גלוי — יתגלה באחדות שב„עלמא דאתגליא", דהיינו עולם ומדרגה נמוכים יותר. **וז"ש לכה דודי וכו'** („לקראת כלה") — לקראת ה„כלה", „כלות הנפש" באהבה, תהי' הליכה והמשכה של „דודי", דהיינו המשכת אלקות למטה. **ובזה יובן מאמר רז"ל על כרחך אתה חי ועל כרחך וכו'** („אתה מת") — שלפי פירוש הדברים בעבודת ה', לכאורה שני מאמרים אלו סותרים זה לזה: ההוראה מהמאמר „על כרחך אתה חי" היא, שצריך שיהיו באדם רצון ותשוקה להיפך החיים, „כלות הנפש", ואילו חיי הגוף צריכים להיות אצלו בעל כרחו; ואילו מהמאמר השני נמצא, שצריך שיהיו באדם רצון ותשוקה לחיים, ואילו היפך החיים, התשוקה ל„כלות הנפש" — היא שצריכה להיות בעל כרחו. **ואם־כן יוקשה: אלא איך**

הזה להחיותו כדי להמשיך חיים עליוני' מחיי החיים ב"ה למטה ע"י תורת חיים להיות דירה בתחתוני' לאחדותו ית' בבחי' גילוי כמש"ל וכמ"ש בז"הק למהוי אחד באחד פי' שהיחוד הנעלם יהיה בבחי' עלמא דאתגליא וז"ש לכה דודי וכו' ובזה יובן מארז"ל ע"כ אתה חי וע"כ וכו' ואלא איך יהיה רצונו וכמ"ש במ"א באריכות על משנה זו ע"כ אתה חי בעזרת חיי החיים ב"ה:

תורת חיים: **נוסח ברכת שים שלום.** בבחי' גילוי כמש"ל: **פל"ו ואילך.** וכמ"ש בז"הק: **ח"ב קלה, א.** אחד באחד: **לשון הכתוב — איוב מא, ח.** לכה דודי וכו': **נוסח התפלה.** ובזה יובן מארז"ל ע"כ אתה חי וע"כ וכו' ואלא איך יהיה רצונו: **לביאור קצת ותוספת טעם בכ"ז — ראה תו"ח וישלח נג [קצד], א ואילך[12], מיוסד על תו"א שם (כה, ב). וראה סה"מ תרמ"ט ס"ע רנו ואילך[13].** ע"כ אתה חי וע"כ וכו': **אבות שם.** וכמ"ש במ"א באריכות: **ראה תו"א וישלח כה, ב. מקץ לו, ג.**

12) ושם מבאר אופן המזיגה וההתכללות דרצוא ושוב כמו שהי' אצל ר"ע ש„נכנס בשלום ויצא בשלום" (חגיגה יד, ב — לגרסת הע"י. ירושלמי חגיגה פ"ב ה"א), ומבאר ש„יש מעין זה קצת גם בכאו"א מישראל כו'". 13) ושם: „צריך להיות בכל רצוא ורצוא שיהי' שוב אח"כ .. מפני שהרצוא הוא בבחי' מדה וגבול באופן שיוכל להיות אחריו שוב. ולכאורה איך שייך מדה וגבול ברצוא כזה, אך זהו שהרצוא יש בו בחי' השוב .. ומחמת הביטול דעצם הנפש לעצם האלקות שכל רצונו הוא מה שהרצה"ע דוקא .. ולזאת גם הרצוא הוא במדה וגבול לפי אופן שיוכל להיות אחריו שוב .. והעיקר הוא השוב רק שאא"ל בלתי הרצוא .. ומפני שהרצוא הוא בשביל השוב ממילא הרצוא באופן שיוכל להיות אחריו שוב כו'".

הגיע בעצמו למקום שלמעלה מבחי' תורה — הוא בבחי' „ושוב".

(כ"ק אדמו"ר הצ"צ[273])

מז. וז"ש לכה דודי וכו': יש להסתפק אם כוונתו (גם) לכתוב[274] **„לכה דודי גו'"[275].**

(כ"ק אדמו"ר[252])

○

קיצור (שני)

נתבאר אשר כל בחינות אהבה הנ"ל נקראות „כסף הקדשים" מלשון „נכסף נכספת". אבל יש עוד בחי' אהבה כרשפי אש בבחי' צמאון, ואח"כ לבחי' חולת אהבה, ואח"כ לבחי' כלות הנפש ממש, והיא גדולה במעלה כמעלת הזהב על הכסף. וסדר העבודה בתורה ומצוות הנמשכת מבחי' אהבה זו הוא בבחי' שוב לבד, כמ"ש בספר יצירה „אם רץ לבך שוב לאחד", וכמארז"ל „בעל כרחך אתה חי" בגוף להחיותו, כדי להמשיך חיים העליונים למטה, להיות לו ית' דירה בתחתונים.

273) אוה"ת בשלח ע' תקכו. חה"פ ע' תנו. 274) שה"ש ז, יב. 275) לכאורה טעם הספק — כי בנוסח התפלה נאמר „לכה דודי לקראת כלה", שהוא התוכן המבואר כאן — המשכת אלקות מלמעלה למטה („לכה דודי") לאחרי התגברות האהבה עד כלות הנפש („לקראת כלה"), משא"כ בשה"ש נאמר רק „לכה דודי נצא השדה", ולא נזכר „לקראת כלה" (המו"ל).

יהיה רצונו — כאשר ממאמר אחד נמצא שהרצון צריך להיות „כלות הנפש", ואילו מהמאמר השני נמצא שהרצון צריך להיות לחיות חיי הגוף, ולא „כלות הנפש"? אך לפי המבואר כאן יובן: תחילה על האדם להשתדל לבוא לידי אהבה גדולה כל־כך להשי"ת, עד שרצונו יהי' „כלות הנפש", וחייו יהיו אצלו בעל כרחו, רק כדי להשלים את הרצון העליון והכוונה העליונה, להמשיך אלקות ואחדות ה' בעולם; וזהו „על כרחך אתה חי", שחיי הגוף הם אצלו בעל כרחו. אבל אח"כ, כשהוא עומד כבר בתנועת „שוב" — עליו לשוב ולפעול בנפשו אהבה של „רצוא" ו„כלות הנפש", כי על־ידי כך ממשיך הוא ב„שוב" ממדרגה עליונה יותר, וכן מפני שבהיותו במצב של „שוב" עלול הוא להימשך למטה, לעניני העולם. וזהו „על כרחך אתה מת" — שאף שעכשיו עומד הוא בתנועה של „שוב", חיי הגוף, יפעל בנפשו תנועה של „רצוא", אהבה עד כדי „כלות הנפש", הנקראת „מת"; ופעולה זו היא „על כרחך", שהרי עכשיו רצונו הוא להיפך מ„רצוא" ו„כלות הנפש", וההתעוררות באהבה ו„כלות הנפש" היא נגד רצונו. **וכמו שנתבאר במקום אחר באריכות על משנה זו,** ענין **על כרחך אתה חי** הוא **בעזרת חיי החיים ב"ה** — כלומר: כשאדם עומד בתנועה של „רצוא" ואהבה של „כלות הנפש", פועל הוא בנפשו בעל כרחו שיהי' „חי", בחיי הגוף, כדי להמשיך את החיים מ„חיי החיים" למטה.